

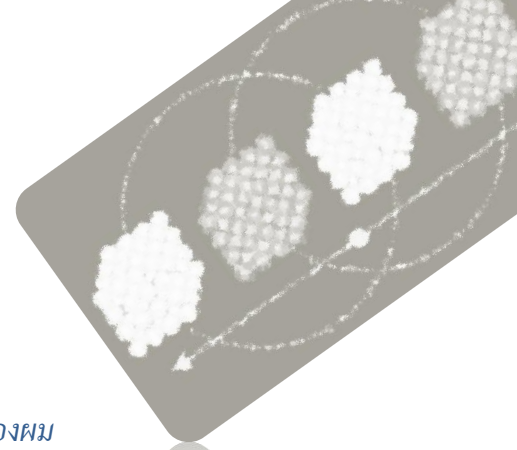
ช่องว่าง

สาร:ของความซับซ้อนระดับที่สี่

ปรนิมน์ วชิรวัชรินทร์

สารบัญ

" "	1
จุดลื่นกันก่อน	3
"ช่องว่าง – ความเว้นช่อง" สิ่งสำคัญที่ไม่ค่อยมีคนเห็น	7
มโนทัศน์จากช่องว่าง	9
ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน	13
"หนึ่งลบหนึ่งไม่เท่ากับศูนย์" และ "เวลา"	17
หลักความต้องการบริบท	21
แนวคิดพัฒนาการมิติ	25
แผนภาพพัฒนาการมิติ	31
ช่องว่างในแบบของเรา – จักรวาลแห่งปริมาตร	35
อภิปรัชญาจิตตนะ	39
และอื่นๆ อีก	41
ยินดีที่ได้คุยกัน	45

“มีหนังสือเล่มหนึ่งอยู่บน โต๊ะทำงานในห้องนอนของผม
มันเดินทาง ไกลมายังที่แห่งนี้พร้อมกับผู้หญิงคนหนึ่ง
ในหนังสือเล่มนั้นมีคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวของโลกกายภาพอย่างพิสดาร
จนทำให้คนในที่ที่มันถูกเขียนขึ้นบางคนพูดถึงมันว่า เป็นหนังสือแห่ง 'ทฤษฎีสรรพสิ่ง'

ในบรรดาเรื่องแปลกๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชีวิตผม มีอยู่เรื่องหนึ่งที่แปลกกว่าเรื่องอื่นทั้งหมด
นั่นคือในวันหนึ่ง ผู้หญิงที่คบหาดูใจกับผมมาเป็นเวลาเกือบ 4 ปี พูดขึ้นมาว่า
..เธอไม่ใช่คนของโลกใบนี้..”

*****

ถ้าคุณเอาประโยคจากสองย่อหน้าข้างบนไปค้นหาในกูเกิ้ล คุณจะพบนิยายเรื่องหนึ่ง ที่ผมเริ่มเขียนมัน
ขึ้นเมื่อหลายปีก่อน จนเมื่อต้นปี 2553 จึงได้ทยอยนำแต่ละบทๆ ไปโพสต์ในอินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ที่ฝากนิยายไว้ จัดเรื่องของผมให้อยู่ในหมวดนิยายแฟนตาซี เข้าใจว่าผู้ดูแลคงพิจารณาจาก
ตอนต้นเรื่องที่ผมเล่าถึงผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเดินทางมาจากโลกใบอื่น แต่อันที่จริง นอกจากเรื่องของผู้หญิง
คนนั้น เนื้อหาส่วนอื่นๆ ที่เหลือก็แทบจะเรียกได้ว่าไม่มีความเป็นแฟนตาซีใดๆ อยู่เลย โดยส่วนมาก
มันเล่าถึงการสนทนาระหว่างคนสองคน บนฉากชีวิตประจำวันธรรมดาๆ อย่างห้องรับแขก โต๊ะอาหาร
ซูเปอร์มาเก็ต หรือในสายโทรศัพท์ และประเด็นที่สนทนาก็ไม่ได้เกี่ยวกับดินแดนลึกลับ หรืออะไร
ที่มันแฟนตาซี แต่เกี่ยวกับวิธีการขับเคลื่อนตัวเองของโลกกายภาพรอบๆ ตัวเรา และก็มีบางส่วน
ที่เกี่ยวกับธรรมะ และการปฏิบัติธรรม

อาจเป็นเพราะมันไปอยู่ผิดที่ ที่ทำให้ตลอดระยะเวลาเกือบสองปีมันจึงไม่ค่อยได้รับความนิยมจากผู้อ่าน
มีเพียงไม่กี่คนที่เปิดอ่านมัน (ซึ่งในบรรดาคนเหล่านั้นก็ไม่มีมากที่จะอ่านจนจบ) จนบางครั้งทำให้ผมคิดว่า
อาจมีบางคนที่เปิดมันขึ้นโดยอยากพบกับความแฟนตาซี แต่เขาก็คงปิดมันหลังจากอ่านไปสักพัก
แล้วพบว่าเรื่องในนั้นไม่ใช่สิ่งเดียวกับยี่ห้อที่ติดอยู่ด้านหลัง

แต่พอคิดดูใหม่ แม้แต่บรรดาเพื่อนสนิทที่เคยบอกว่ารออ่านงานของผม ก็ยังสารภาพให้ฟังเมื่อเร็วๆ นี้ว่า เลิกอ่านหนังสือเล่มนั้นไปตั้งแต่ตอนกลางๆ ของภาคแรก – จากทั้งหมดที่มีสามภาค เหตุเพราะเขาไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวในนั้นได้ ดังนั้น คงอาจไม่ถูกนักที่ผมจะไปคิดทำหนังสือเว็บไซต์ เพราะอันที่จริง เรื่องๆ นี้อาจไม่ได้ให้ความบันเทิงในแบบที่นักอ่านนิยายต้องการ แต่กลับให้น้ำหนักกับการอธิบายแนวคิดเชิงทฤษฎีมากเกินไป จนกระเด็นเข้าใกล้ความเป็น “เท็กซ์บุ๊ก (textbook) วิชาฟิสิกส์” มากกว่าความเป็นนิยายไม่ว่าจะหมวดใดก็ตาม

ผมบ่นเรื่องงานเขียนขึ้นก่อนมากเกินไปไหม เอาละ ถือซะว่าที่ผ่านมาผมไม่สามารถจะเล่าเรื่องที่ยากเล่าในแบบนิยายสนุกๆ ได้ แล้วผมก็จะไม่แนะนำให้คุณไปค้นหาหนังสือน่าเบื่อเล่มนั้นในเน็ต แต่เอาเป็นว่าตอนนี้ผมมีเรื่องมาเล่าให้คุณฟังซึ่งผมนำมันออกมาจากหนังสือของผม และคราวนี้เพื่อให้คุณได้ภาพกว้างที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะได้พบ ผมจะขอจัดหมวดหมู่ให้เรื่องๆ นี้อย่างไม่้อวิจารณ์ญาณของใครว่ามันอยู่ในหมวดของ “การผจญภัย” หรือ “Adventure” แต่ผมก็อยากจะบอกคุณไว้ก่อนว่า มันจะไม่ได้เป็นในแบบที่คุณคุ้นเคย เพราะมันจะเป็น “การผจญภัยเชิงทฤษฎี” หรืออาจสร้างคำฝรั่งให้ใหม่ ว่า “Theoretical Adventure” ที่ผมจะพาคุณเดินทางเข้าไปในโลกของการใช้ความคิด เพื่อค้นหาสาระอะไรบางอย่าง โดยจะนำวิธีคิดแบบมีเหตุมีผล มาใช้เป็นเข็มทิศที่จะพาเราไปสู่จุดหมายปลายทาง

สงสัยไหมว่าคุณกับผมจะไปผจญภัยเพื่อค้นหาอะไรกัน ผมบอกคุณตอนนี้ก่อนเลยก็ได้ ผมจะพาคุณไปทำความรู้จักกับสิ่งที่ผมเรียกว่า “ช่องว่าง”

จนคลื่นกันก่อน

ต้องขอบอกไว้ก่อนว่า งานเขียนชิ้นนี้ไม่ใช่นิยาย หรือเรื่องสั้น และการที่ผมจัดเรื่องนี้ให้อยู่ในหมวด “Theoretical Adventure” ก็เพียงต้องการให้คุณได้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เรากำลังจะได้คุยกัน เพราะหากจะว่าไปแล้ว เรื่องๆ นี้ค่อนข้างที่จะออกไปในเชิงวิชาการ หมวดวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ หรือคณิตศาสตร์บริสุทธิ์เสียด้วยซ้ำ แต่อย่างไรก็ตาม ผมจะไม่ถือว่านี้เป็นบทความวิชาการ ดังนั้น เราจะคุยผ่านภาษาธรรมดาๆ ซึ่งไม่วิชาการ และที่ต้องบอกคุณอีกอย่างก็คือ ตลอดระยะเวลาที่อยู่กับผม ผมจะเล่าสิ่งๆ ที่รู้มาให้คุณฟังในแบบที่เหมือนกำลังคุยกับเพื่อน ซึ่งจะทำให้คุณต้องทนฟังเรื่องอื่นๆ ที่ผมจะบ่นแทรกไปเป็นระยะๆ แต่อย่างไรก็ตาม อยากให้คุณไว้วางใจผม เพราะถ้าคุณฟังสิ่งที่ผมบ่นแล้วคิดตาม แล้วตัดสินใจมันอย่างคนมีเหตุผล มันจะช่วยให้คุณเข้าใจสาระของเรื่องๆ นี้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

เอาละ ไหนๆ ผมก็เกริ่นขอโอกาสในการบ่นไว้แล้ว ดังนั้น ก่อนจะเข้าเนื้อหา ผมจะบ่นเรื่องแรกไว้เสียตรงนี้เลย คือผมอยากฟ้องคุณว่า ที่ผ่านมามีคนที่ชอบเรียกตัวเองว่า “นักวิทยาศาสตร์” มักไม่ค่อยถูกกับนิยายที่ผมเขียน (นิยายนำเบื้อเรื่องนั้นนั่นแหละ ก็ผมเคยเขียนแค่เรื่องเดียว) คนพวกนั้นชอบคิดว่า “สิ่งที่ถูกต้องเชื่อถือได้จะต้องลงรอยกับกรอบคิดในวิชาวิทยาศาสตร์ของเขาเท่านั้น” ซึ่งคราวนี้ปัญหาก็คือ ในวิชาวิทยาศาสตร์บนโลกของเรา มันเต็มไปด้วย “ทฤษฎี” หรือ “theory” ที่แอบหลอมไปในชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องว่าเป็นนักวิทยาศาสตร์ จนทำให้ฝังใจอย่างผิดๆ ว่า “สิ่งต่างๆ ในทฤษฎี” เป็น “ข้อเท็จจริง” หรือ “fact”

ตอนนี้คุณอยากทราบไหมว่าคุณเป็นหนึ่งในคนพวกนั้นหรือเปล่า ผมมีวิธีพิสูจน์ง่ายๆ คุณลองอธิบายชี้ว่าทำไมเราถึงติดอยู่บนพื้นโลก หรือทำไมเวลาที่ขงที่เราถืออยู่หลุดมือมันจึงต้องตกลงพื้น หากคำอธิบายของคุณ คือ “เป็นเพราะแรงดึงดูด” ผมก็อยากให้คุณตระหนักไว้ในเบื้องต้นเลยว่า คุณเองก็คือหนึ่งในพวกที่ถูกทฤษฎีวิทยาศาสตร์แอบลอบเข้ามาบงการระบบความคิดเสียแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าคุณพูดอย่างเต็มปากว่า “บิกแบงคือจุดกำเนิดของจักรวาล” “มวลกับพลังงานเป็นสิ่งเดียวกัน” “มีหลุมดำอยู่ในอวกาศ” มันก็จะยิ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า แนวกันระหว่างทฤษฎีกับข้อเท็จจริงของคุณได้ถูกทำลายลงไป เพราะอันที่จริง ทุกสิ่งในย่อหน้านี้ที่อยู่ในเครื่องหมายคำพูดล้วนเป็น “สิ่งที่มีตัวตนอยู่ในทฤษฎี”

แล้วอะไรที่เป็นข้อเท็จจริง มันก็คือ “**สิ่งที่อยู่ก่อนการอธิบาย**” อย่างในกรณีของ “เซอร์ไอแซค นิวตัน” ที่เห็นการตกของลูกแอปเปิ้ล fact ของกรณีนั้นก็คือ “แอปเปิ้ลที่หลุดออกจากต้นเคลื่อนเข้าหาพื้น” สำหรับสิ่งที่ตามมา หรือ “คำอธิบายที่นิวตันสร้างขึ้น” ที่อ้างถึง “การมีอยู่ และการทำงานของแรงดึงดูด” คือสิ่งที่เรียกว่า theory – พูดย่างๆ คือนิวตันเขามี “มุมมองต่อโลกแบบนั้น” ซึ่งอาจจะผิดหรือถูกก็ได้

หรือในสามกรณีหลังก็เช่นกัน คุณทราบไหมว่า ทั้งหมดล้วนมีที่มาจาก “การตีความประโยคทางคณิตศาสตร์” ในขณะที่ความเป็นจริง ก็คือ ยังไม่เคยมีใครได้เห็นปรากฏการณ์บิกแบงด้วยตาตนเอง ดังนั้นหลักฐานที่เป็นตัวเป็นตนของกรณีนี้ จึงมีเพียง “**ความผิดปกติบางประการของแสง**” ที่นักวิทยาศาสตร์ใช้มันสนับสนุน “**แนวคิดเรื่องบิกแบง**” หรือไม่มีพลังงานตัวไหนติดป้ายที่หน้าอกว่า “ฉันเป็นสิ่งเดียวกับมวล” แล้วก็ไม่มีมวลตัวไหนเช่นกัน ที่ติดป้ายว่า “ฉันเป็นสิ่งเดียวกับพลังงาน” แม้กระทั่งในการทดลองซึ่งพบว่า “**มีพลังงานเกิดขึ้น แทนที่การหายไปของมวลบางส่วน**” ก็ตาม สิ่งที่คุณทดลองได้เห็นนั้น เป็นเพียง “การเกิดขึ้นของสิ่งๆ หนึ่ง พร้อมๆ กับการหายไปของสิ่งอีกสิ่งหนึ่ง” – ตรงนี้คุณยอมรับได้ไหม ถ้าไม่ ผมอยากขอให้คุณทำการทดลองดูบ้าง โดยนำ “เงินสิบบาท” ไปที่ “ร้านลูกชิ้นปิ้ง” แล้วยื่นให้กับแม่ค้า ซึ่งคุณก็จะได้ “ลูกชิ้นสองไม้” กลับมา พร้อมๆ กับได้เห็นเงินสิบบาทที่คุณมีในมือแต่เดิมนั้นหายไป แล้วในระหว่างที่เคี้ยวลูกชิ้นเพลินๆ คุณก็จะเริ่มยอมรับประเด็นของเราได้มากขึ้น เพราะไม่มีทางที่คุณจะนึกพิเรนทร์สรุปผลการทดลองเมื่อถือว่า “ลูกชิ้นปิ้งกับเงินเป็นสิ่งเดียวกัน”

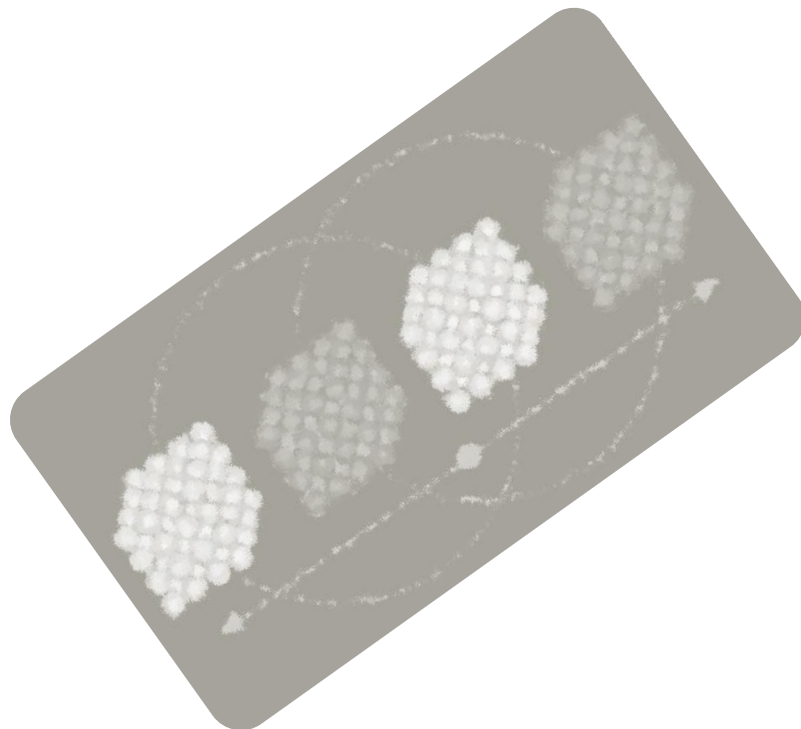
และสุดท้ายเรื่องหลุมดำ คุณทราบไหมว่าไม่มีนักวิทยาศาสตร์คนไหนเคยเห็นมันจริงๆ เช่นกัน สิ่งที่พวกเขาได้เห็นคือ “**ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีหลุมดำ**” หากถามว่า “เป็นไปได้หรือไม่ที่หลุมดำเป็นตัวทำให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านั้น” คำตอบก็คือ “เป็นไปได้” แต่ fact ตอนนั้นก็คือ “ยังไม่มีใครเคยเห็นหลุมดำ” ดังนั้น จึงยังมีความเป็นไปได้อื่นๆ ที่รออยู่ในอนาคต โดยปรากฏการณ์พวกนั้นอาจถูกอธิบายผ่านทฤษฎีบางทฤษฎีที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับหลุมดำเลยก็เป็นได้ – เหมือนอย่างในปัจจุบันที่เราทราบว่า “ภาพพระอาทิตย์ตกดิน” ไม่ใช่การตกหายไปในพื้นที่จริงๆ แต่เป็นภาพที่เกิดจากการหมุนรอบตัวเองของโลกซึ่งมีสัญญาณแบบทรงกลม

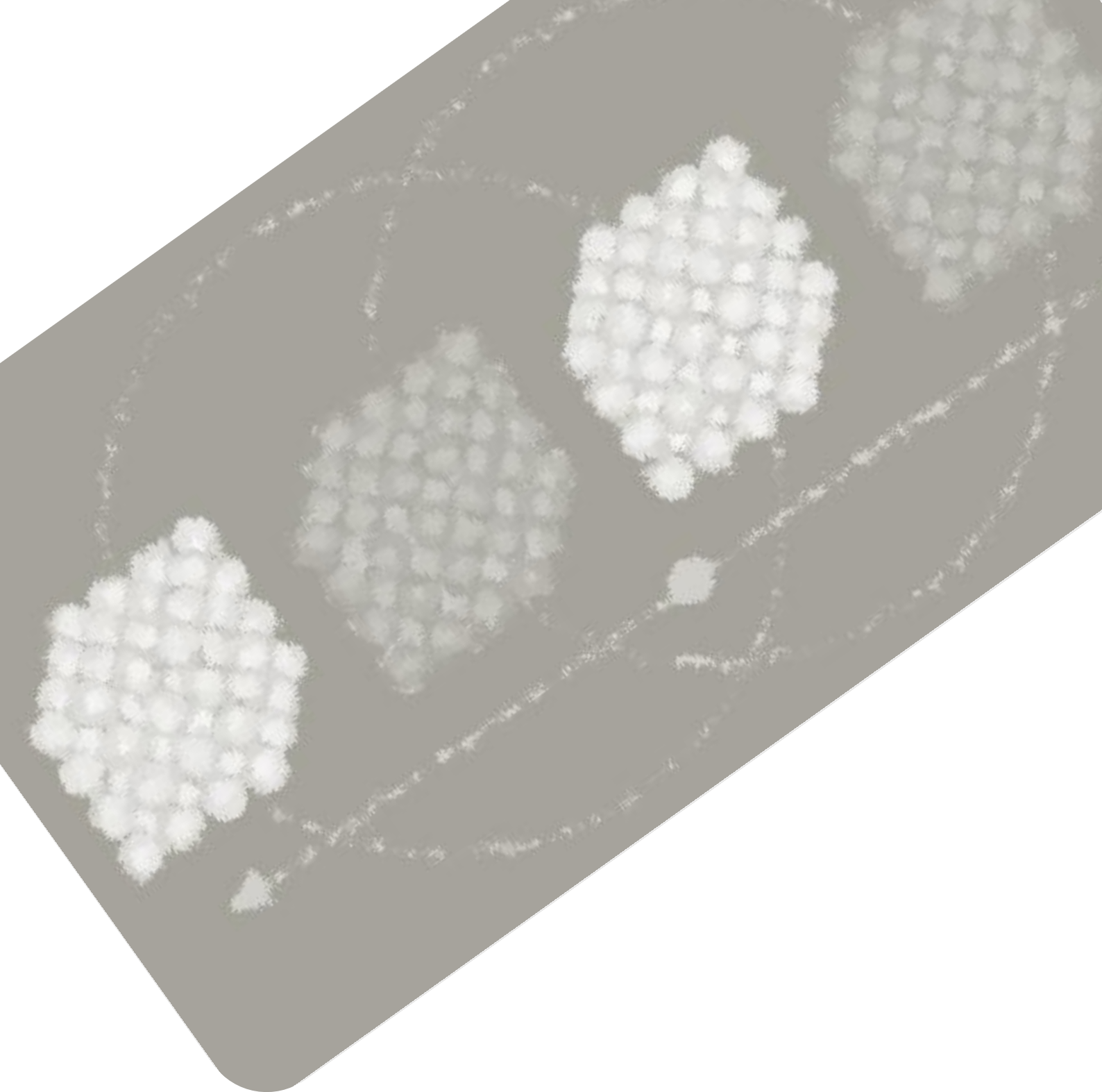
อย่างไรก็ตาม ผมไม่ได้ปันเรื่องนี้กับคุณ เพื่อบอกว่าคุณจะต้องออกจากกรอบทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมด เพื่อจะได้เข้าใจผม ผมเพียงแค่อยากให้คุณได้ลองสำรวจตัวเองเบื้องต้นดูว่า ถูกครอบงำจากทฤษฎีวิทยาศาสตร์บ้างหรือไม่ เพราะหากคุณแยกแยะระหว่างทฤษฎี กับข้อเท็จจริงออกจากกันไม่ได้ บางทีเรื่องที่ผมกำลังจะเล่านี้ มันอาจกลายเป็นเรื่องที่น่าเบื่อซ้ำรอยเดิม ที่อาจจะกินเวลาของทั้งคุณและผมไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น ก่อนผมจะเล่าอะไรต่อไป ถ้าขอได้ ผมอยากขอให้คุณเป็นหนึ่งในสองอย่างนี้ อย่างแรกก็คือ “**คนธรรมดาๆ ที่พร้อมจะคิดอย่างมีเหตุผล**” และติดตามสิ่งที่ผมกำลังจะเล่าแบบไม่ต้องมีความรู้พื้นฐานเรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งหากทำได้ เรื่องๆ นี้ก็จะง่ายมากๆ เพราะเรากำลังจะ

คุยกันเกี่ยวกับสิ่งที่ปรากฏตัวอยู่ใต้งๆ ต่อหน้าต่อตา แต่เพียงมีน้อยคนนักที่จะสนใจของมัน หรืออย่างที่สอง หากคุณรักจะเป็น “นักวิทยาศาสตร์” ผมก็อยากให้คุณเป็น “**นักวิทยาศาสตร์ที่เก่งพอจะแยกทฤษฎี กับข้อเท็จจริง ออกจากกันได้**” แล้วคุณก็จะต้องฟังเรื่องที่ผมกำลังจะเล่าในแบบเดียวกับการศึกษาทฤษฎีๆ หนึ่ง

ทั้งนี้ ในฐานะผู้ศึกษาที่ดี คุณจะต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจ “สมมุติฐานเบื้องต้น” หรือ “assumption” ของทฤษฎีให้ได้เสียก่อน จากนั้นจึงค่อยทำความเข้าใจเนื้อหาที่สร้างจากสมมุติฐานเหล่านั้น จนท้ายที่สุดเมื่อเข้าใจแล้ว และหากต้องการจะหักล้างมัน คุณก็ต้องทำอย่างเป็นระบบ โดยอาจหักล้างในส่วนของสมมุติฐาน หรือในส่วนของเนื้อหา ที่คุณจับผิดได้ว่า “ขัดแย้งกับข้อเท็จจริง” (ขอย้ำว่า “ขัดแย้งกับข้อเท็จจริง”) โดยคุณจะต้อง “**เจนนั่งเวียนวิทยาศาสตร์พอ**” ที่จะไม่หักล้างโดยอาศัยการอ้างว่า “**มีความขัดแย้งกับทฤษฎีอื่น ๆ**” พุดง่ายๆ หากสมมุติว่าถัดจากนี้ผมเสนอว่า “แอปเปิ้ลไม่ได้ตกลงพื้น เพราะแรงดึงดูด-แรงดึงดูดไม่มีจริง-แอปเปิ้ลตกเพราะเหตุอื่น” สิ่งที่คุณควรทำก็คือ ฟังเหตุผลของผม แล้วคิดตามด้วยเหตุด้วยผลของคุณ จนเมื่อความคิดของคุณตกผลึกแล้ว จึงค่อยเลือกที่จะเชื่อ หรือไม่เชื่อใครเลยสักคน และสำหรับสิ่งที่คุณไม่ควรทำเลยก็คือ ไปเปิดหนังสือ [“Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica”](#) แล้วยกข้อความในนั้นมาช่วยแก้ต่างแทนเซอร์ไอแซค นิวตัน

เอาละ คุณยังไม่ต้องตกใจไป เซอร์ไอแซค นิวตัน ของเรายังปลอดภัยดี เพราะผมไม่ได้จะชวนคุณคุยเรื่องแรงดึงดูด เนื้อหาที่เราจะคุยกันง่ายกว่านั้นมากมายนัก

“ช่องว่าง – ความเว้นช่วง” สิ่งสำคัญที่ไม่ค่อยมีคนเห็น

คุณลองมองไปรอบๆ ตัว แล้วบอกผมสิว่าเห็นอะไรบ้าง แน่ใจว่าผมคงไม่ได้ยินคำตอบของคุณจริงๆ แต่ผมคาดว่า คุณจะเอ่ยชื่อของสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน อย่าง โต๊ะ เก้าอี้ ทีวี คอมพิวเตอร์ บ้าน รถยนต์ ต้นไม้ โทรศัพท์ ฯลฯ แต่คราวนี้คุณสังเกตอะไรไหม ในบรรดาสิ่งต่างๆ ที่พุดมา คุณไม่ได้พุดถึง “ความเว้นช่วง” ที่คั่นอยู่ระหว่างคุณกับสิ่งอื่นๆ เลย

(อืม ว่าแต่คุณเข้าใจ “ความเว้นช่วง” ที่ผมพุดถึงนี้หรือเปล่า อย่างในขณะที่คุณกำลังอ่านบรรทัดนี้ คุณเห็นไหมว่า ระหว่างคุณกับหน้าหนังสือมันไม่ได้สนิทชิดแนบเป็นเนื้อเดียว แต่คุณกับมัน ถูกแบ่งออกจากกันโดย “ระยะห่าง” – สิ่งนี้แหละที่ผมหมายถึง และบอกว่า คุณไม่ได้พุดถึงเมื่อไหร่)

ตั้งแต่เกิด พวกเราเห็นภาพของโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งของต่างๆ ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานแบบ “รูปทรงลอยตัว” หรือที่เราเรียกกันจนติดปากว่า “รูปทรงสามมิติ” แล้วคุณสังเกตอะไรไหม ของแต่ละชิ้นๆ ที่เราเห็นๆ กันอยู่ (รวมทั้งตัวของเราเองด้วย) มันเป็นสิ่งที่ถูกห่อหุ้มไว้ด้วย “ความเว้นช่วง” หรือพุดอีกนัยหนึ่งก็คือ **ของแต่ละสิ่งๆ ไม่ได้ยึดติดกัน กลุ่มก้อนของพวกมันทั้งหลาย อยู่เป็นอิสระจากกลุ่มก้อนอื่นๆ**

(* อันที่จริง สำหรับผม รูปลักษณะที่มี กว้าง-ยาว-สูง แบบที่เราเห็นๆ กันอยู่ จะไม่ได้เป็นมิติลำดับสาม หากเราคิดเรื่องมิติอย่างเป็นระบบระเบียบ ซึ่งผมจะอธิบายวิธีคิดที่ว่านั่นระหว่างที่เราเดินทางไปสู่การเรียนรู้ “ช่องว่าง” แต่สำหรับตอนนี้ เอาเป็นว่าเพื่อให้สื่อสารกันได้ง่าย ผมจะอนุโลมเรียกรูปลักษณะแบบ “รูปทรงลอยตัว” ว่าเป็น “สามมิติ” ไปพลางๆ ก่อน)

ผมเชื่อว่าในสายตาของคนทั่วไป ภาพข้างต้นที่เราได้เห็นมาแต่เกิด มีความหมายสมบูรณ์ในตัวเองที่ผมหมายถึงก็คือ ผมเชื่อว่าคนส่วนใหญ่คงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมาพุดคุยกันเรื่อง “ความเว้นช่วง” เพราะเขาคงเชื่อว่า เขา-คุณ-ผม-รถ-บ้าน-ต้นไม้-ดอกไม้ และสิ่งอื่นๆ เป็น “ตัวละครสำคัญ” ของโรงละครโลกกายภาพแห่งนี้ โดยเราต่างแสดงบทบาทเต็มเต็มกันและกัน เพื่อให้โลกใบนี้ขับเคลื่อนเป็นภาพในชีวิตประจำวัน อย่าง “เขา-กับคุณ-มองดูผม-ขับรถ-ออกจากบ้าน-ผ่านต้นไม้ และดอกไม้” ซึ่งภาพนี้ก็ดูสมบูรณ์แบบ แม้จะไม่มีกรกล่าวถึง “ความเว้นช่วง” – โอเค นี่คือนี่ที่คนทั่วไปเขาคิดกัน ซึ่งอาจจะถูกก็ได้นะ แต่ผมอยากให้คุณลองฟังความคิดของผมดูบ้าง

สำหรับผม “ความเว้นช่วง” เป็นสิ่งสำคัญ เพราะมันก็คือหนึ่งในตัวละครของโรงละครนี้ อีกทั้งบทบาทที่มันเล่นก็เด่นไม่แพ้ตัวละครอื่นๆ – เพียงแค่เราไม่เคยใส่ใจ ถ้าไม่เชื่อผมอยากให้คุณลองจินตนาการดูว่า จะเกิดอะไรขึ้น หาก “ความเว้นช่วง” ถูกนำออกไป คุณเห็นไหมว่า หากปราศจาก “ความเว้นช่วง” ของทุกอย่างที่เราเห็นๆ กันอยู่นี้ จะหมดความสามารถในการจำแนกตัวออกจากของรอบข้าง

และจะอยู่กับแบบเป็นก้อน ๆ เดียว นั้นยอมไม่มี “เขากับคุณ” ที่ “มองคุณ” ซึ่งกำลัง “จับรถ” เพราะทั้งผม คุณ เขา และรถ ต่างขาด “ตัวช่วย” ที่จะแบ่งแยกให้ออกจากกัน และยอมจะไม่มีอาณาบริเวณสำหรับรถที่จะเคลื่อนไปเพื่อ “ผ่านต้นไม้ และดอกไม้” (จะว่าไปแล้ว ต้นไม้ กับดอกไม้ ก็จะต้องรวมอยู่ในก้อนเดียวกันกับเรานั้นแหละ)

(อืม ผมหวังว่าย่อหน้าข้างบนนี้คงไม่ทำให้คุณคิดไปถึง “singularity” นะ เพราะคุณรู้ใช่ไหมว่ามันเป็นสิ่งที่เขียนไว้ในทฤษฎีอื่น ซึ่งคุณก็ไม่ควรจะทำหลายๆ แนวคิดมาปนเปกัน)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ภาพกิจกรรมต่างๆ รอบตัวเรา ที่คุณและคนส่วนใหญ่เชื่อว่ากำลังถูกขับเคลื่อนจากเพียงเหล่าตัวละครที่มองเห็น และสัมผัสได้ เอาเข้าจริงแต่ละสิ่งเหล่านั้นจะไม่สามารถแสดงบทบาทของตัวเองออกมาได้เลย หากปราศจากการช่วยเหลือจาก “ความเว้นช่วง”

เพื่อให้เห็นความสำคัญของ “ความเว้นช่วง” มากขึ้น เราอาจมองมันโดยเปรียบเทียบกับ “การเว้นวรรค” ที่มันจำเป็นจะต้องมีแทรกอยู่เป็นระยะๆ ในการพูด หรือเขียนประโยค โดยแม้ ณ ตำแหน่งเหล่านั้น จะไม่มีเสียง หรือตัวอักษรใดๆ แต่มันก็ทรงคุณค่าต่อการสื่อความไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเสียงหรืออักขระตัวอื่นๆ

ตอนนี้คุณพอเข้าใจแล้วใช่ไหมว่า “ความเว้นช่วง” สำคัญต่อโรงละครแห่งนี้มากแค่ไหน แต่คุณก็เห็นใช่ไหมว่านักแสดงของเราคนนี้อาจพิพ เพราะบทบาทที่เขาได้รับนั้นคือการนั่งเงียบและเก็บตัว ซึ่งนั่นทำให้คนส่วนใหญ่ไม่แม้กระทั่งจะรับรู้ว่าเขาเป็นตัวตน จึงทำให้ไม่เคยได้รับคำชมจากใครๆ แต่อีกเดี๋ยวคุณกับผมจะช่วยเปลี่ยนแปลงชีวิตของดาราคอนี้ด้วยกัน

ก่อนที่เราจะเดินทางกันต่อ คุณสังเกตไหมว่าที่ผ่านมาในหัวข้อนี้ ทุกครั้งที่พูดถึง “ความเว้นช่วง” ผมจะใส่มันไว้ในเครื่องหมายคำพูดเสมอ ที่ทำเช่นนั้นก็เพราะผมเห็นว่าคุณยังไม่คุ้นกับการมองไปยังสิ่งที่ผมพูดถึง ผมจึงพยายามจะเน้นมันไว้ในเครื่องหมาย และเลือกใช้คำที่บอก “ลักษณะการปรากฏ” แต่ตอนนี้ผมจะถือว่าเราเข้าใจตรงกันแล้ว ดังนั้น ผมจะเปลี่ยนการเรียกชื่อมันจาก “ความเว้นช่วง” ไปเป็นชื่อเรียกจริงๆ ที่ฟังแล้วให้ความรู้สึกเป็นรูปธรรมมากขึ้น นั่นคือ “ช่องว่าง”

(ผมอยากบอกว่า ไม่มีความจำเป็นที่คุณจะต้องเปรียบเทียบคำว่า “ช่องว่าง” ของเราในที่นี้ กับคำว่า “space” ของฝรั่ง เพราะไม่ว่ามันจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ไม่ได้เป็นสาระสำคัญ คำของเขาก็อยู่ในทฤษฎีของเขา ซึ่งเราก็จะไม่เอาทฤษฎีสองทฤษฎีมาตีกัน ตรงนี้เอาเป็นว่า แนวคิดไทยๆ ก็ว่ากันแบบไทยๆ ไว้เกิดฝรั่งอยากรู้เรื่องที่เราคุยกันก็ปล่อยให้เขาไปแปลเอาเอง แล้วเขาจะใช้คำว่าอะไรก็เรื่องของเขา ไม่เกี่ยวกับเรา)

บโนทัศน์จากช่องว่าง

ที่ผ่านมาเราได้ทำความรู้จักกับช่องว่างในเบื้องต้นกันไปแล้ว สำหรับในหัวข้อนี้ เราจะไปทำความรู้จักมันให้ดียิ่งขึ้นไปอีก โดยผมอยากให้คุณมองไปยังช่องว่าง แล้วลองสังเกตดีๆ คุณจะเห็นว่า นอกจากการช่วยแบ่งแยกสิ่งต่างๆ ออกจากกันแล้ว ช่องว่างยังมีบทบาทสำคัญในการเป็น “ที่ตั้ง” ให้กับ “มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับระยะ และขนาด” อีกด้วย – ผมจะยกตัวอย่างให้คุณดู

ด้วยการตัดสินใจ “ปริมาณของช่องว่างระหว่างคุณกับผม” มันทำให้คุณทราบว่า คุณกับผมอยู่ “ไกล” หรือ “ใกล้” กัน หรือเมื่อคุณมองไปยังของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วตัดสินใจ “อาการที่ของชิ้นนั้นบริโภคนช่องว่าง” คุณก็จะได้สัมผัสมโนทัศน์ของ “ใหญ่-เล็ก” หรือเมื่อคุณมองไปยัง “ช่องว่างที่คั่นอยู่ระหว่างตัวคุณกับเขตแนวด้านหน้า” คุณก็จะได้สัมผัสมโนทัศน์ของ “ลึก-ตื้น” ในลักษณะเดียวกัน หากคุณเปลี่ยนไปสนใจ “ช่องว่างที่คั่นระหว่างเขตแนวด้านบน กับ ด้านล่าง” หรือ “ด้านซ้าย กับ ด้านขวา” คุณก็จะได้สัมผัสกับมโนทัศน์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระยะ และขนาด

ยังมีในมุมมองอื่นๆ อีก อาทิ หากสมมติว่าคุณมองไปยังวัตถุชิ้นหนึ่ง แล้วพบว่า “มันกำลังลดปริมาณช่องว่างระหว่างตัวมันกับคุณลงเรื่อยๆ” คุณก็จะทราบว่า “มันกำลังเคลื่อนเข้ามาหา” ในทางกลับกัน “หากมันเพิ่มปริมาณช่องว่างขึ้นเรื่อยๆ” คุณก็จะทราบได้ว่า “มันกำลังเคลื่อนที่จากไป” และหากสมมติว่ามีวัตถุสองชิ้นที่ต่างก็เพิ่มปริมาณช่องว่างระหว่างคุณกับมันทั้งคู่ แต่ในคาบเวลาที่เท่ากัน วัตถุที่หนึ่งเพิ่มปริมาณช่องว่างได้มากกว่าวัตถุที่สอง คุณก็จะทราบว่า “วัตถุที่หนึ่ง หนีคุณไปเร็วกว่า วัตถุที่สอง”

นอกจากนี้ ยังมีมโนทัศน์อื่นๆ อีก ที่ “หยั่งรากแก้ว” ไว้ในช่องว่าง ซึ่งผมจะไม่กล่าวถึง แต่อยากให้คุณลองคิด และค้นหาดูเล่นๆ โดยลองโฟกัสไปยังช่องว่าง แล้วใช้มันอธิบายมโนทัศน์อะไรบางอย่างที่แต่ก่อนนี้คุณไม่ทราบว่าอธิบายมันยังไง (เชื่อผมสิ มันสนุกในระดับหนึ่งทีเดียว เพราะช่องว่างเป็นสิ่งที่เติมเต็ม “สิ่งสามมิติ” อย่างพวกเรา ดังนั้น ด้วยการอาศัยมัน คุณจะได้พบวิธีอธิบายถึงบางสิ่ง ที่ก่อนหน้านี้คุณไม่ทราบวิธีที่จะอธิบายมันได้) ตรงนี้ผมจะยกตัวอย่างให้อีกสักสองเรื่อง เช่นถ้าเพื่อนคุณถามว่า “คุณทราบได้ยังไงว่ารถกำลังเคลื่อนที่” แทนที่คุณจะตอบด้วยสำนวนอื่นๆ คุณอาจลองตอบโดยอิงเข้ากับช่องว่าง อาทิ “เพราะเห็นช่องว่างหน้ารถหายไป และช่องว่างด้านท้ายรถเพิ่มขึ้น” หรือถ้าเขาถามคุณว่า “ทราบได้ยังไงว่าของชิ้นหนึ่งกำลังขยายขนาด” แทนที่คุณจะตอบแบบกำปั้นทุบดินว่า “ถ้าวัดแล้วขนาดมันเพิ่มก็คือมันมีการขยาย” คุณก็อาจตอบโดยสำนวนที่อาศัยช่องว่างว่า “เห็นจากปริมาณช่องว่างที่มันบริโภคมากขึ้น”

ถึงตรงนี้ผมจะขอถอนแทรกอีกเล็กน้อย เกี่ยวกับปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเวลาที่ผมอธิบายเรื่องช่องว่างให้คนที่รู้จักๆ กันฟัง คือมีบางคน (อันที่จริงคือเกือบทั้งหมด) เมื่อรับฟังมุมมองของช่องว่างจนพอที่จะเข้าใจ (อาจจะพอๆ กับคนที่เริ่มจะเข้าใจเรื่องที่ผมเล่าอยู่นี้) เขาจะเปลี่ยนจุดโฟกัส จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เห็น และจับต้องได้ แล้ว “ถลัน” เข้าสู่การให้ความสำคัญต่อช่องว่างอย่างหมดตัวหมดใจทันที – อืม คุณจะเข้าใจปัญหาที่ผมบ่นไหมเนี่ย

ที่ผมพยายามจะบอก ก็คือ เมื่อคนบางคนยอมรับทัศนะเรื่องช่องว่าง เขาจะเลิกให้ความสำคัญกับสิ่งที่จับต้องได้ แล้วเปลี่ยนไปมองว่า “ช่องว่างเป็นตัวการของทุกๆ สิ่ง” เช่นมีความเชื่อว่า “การที่เรารับรู้ถึงสิ่งๆ หนึ่งได้ เป็นเพราะช่องว่าง หากปราศจากช่องว่าง เราก็จะไม่ได้รับรู้ว่ามันอยู่ตรงนั้น” คุณได้ยินประโยคนี้แล้วพบความหละหลวมอะไรบ้างหรือเปล่า หรือรู้สึกว่ามันตรงกับสิ่งที่คุณเข้าใจจากเนื้อหาที่เราได้พูดคุยกัน – หากคุณตอบว่า “ใช่” ผมคงต้องบอกว่า เราจำเป็นต้อง “จูนเครื่อง” กันอีกเล็กน้อย

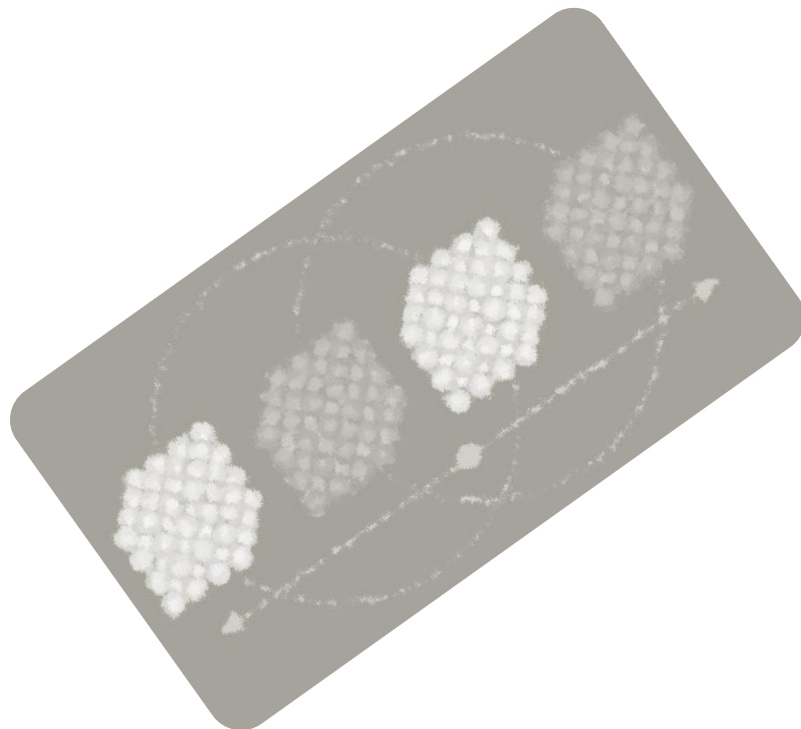
อันที่จริงความผิดพลาดของประโยคข้างต้นไม่มีอะไรมาก ผู้พูดเพียงลืมให้ความสำคัญกับสิ่งที่มืออยู่ เพราะไม่เช่นนั้น ประโยคของเขาจะต้องเป็นว่า “การที่เรารับรู้ถึงสิ่งๆ หนึ่งได้ เป็นเพราะมันมีช่องว่าง **หรือหุ้ม** หากปราศจากช่องว่าง **และการมีอยู่ของมัน** เราก็จะไม่ได้รับรู้ว่ามันอยู่ตรงนั้น” ดังนั้น คุณจะเห็นได้ว่าเราจะต้องมีองค์ประกอบสองส่วนที่ต่าง “แสดงบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม” เพื่อสร้างภาพของ “สิ่ง” และ “กิจกรรมต่างๆ” ที่อยู่รอบๆ ตัวเราขึ้นมา โดยส่วนแรก คือ “การมีอยู่ของสิ่งใดๆ” และส่วนที่สอง คือ “การมีอยู่ของช่องว่าง”

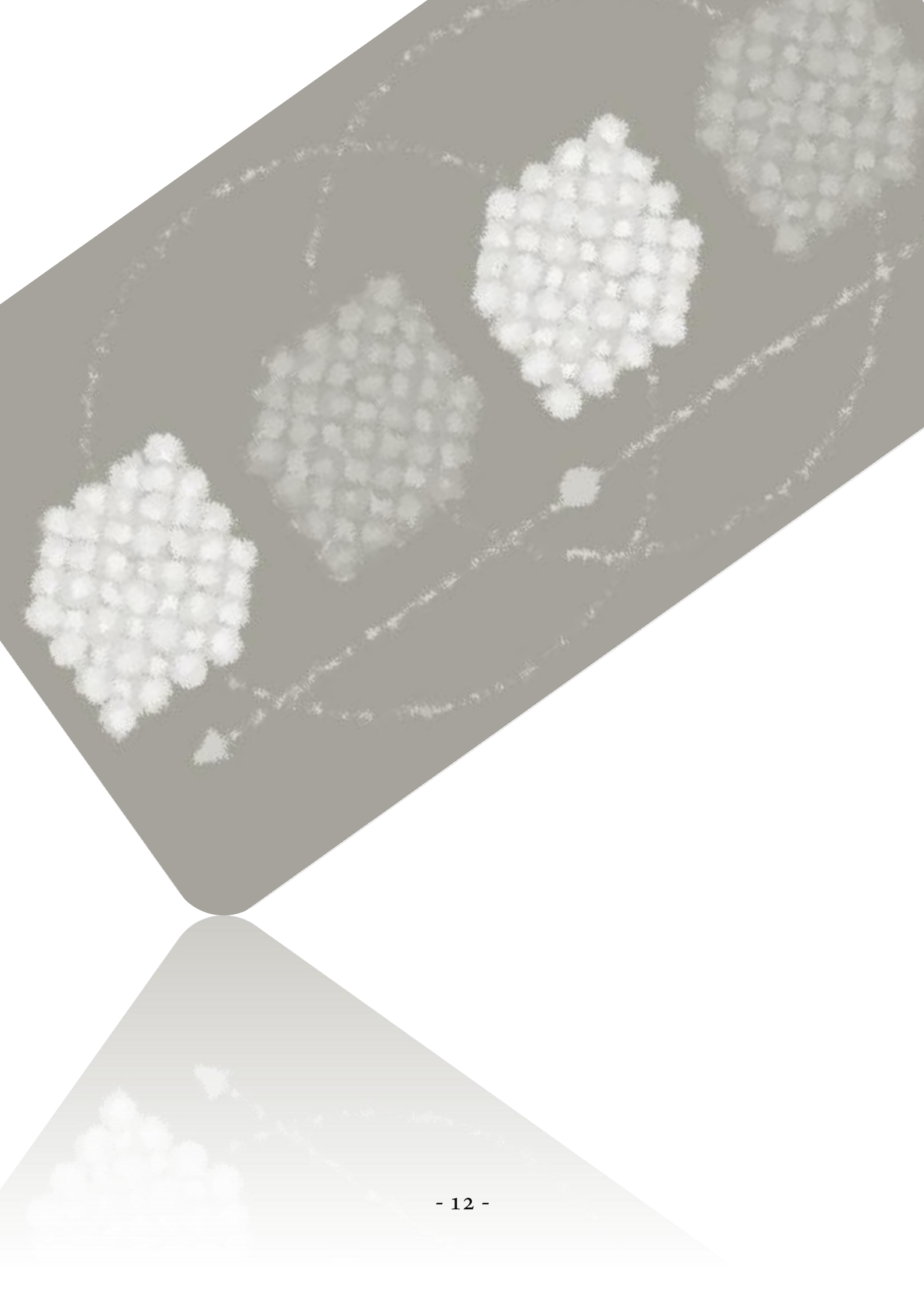
ก่อนที่เราจะไปกันต่อ ผมจะขอพูดถึงคำว่า “สิ่งใดๆ” ที่ผมเพิ่งหยิบมาใช้เมื่อครู่สักเล็กน้อย กล่าวคือ ในตอนนี้ผมมีความจำเป็นที่จะต้องหา “ชื่อ” มาใช้เพื่อสื่อถึงคำๆ นี้ ซึ่งคำที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะคิดขึ้นมาได้ ก็คือคำว่า “**สสาร**” และในที่นี้ ผมก็จะใช้ เพื่อหมายถึง “**ของที่เราสัมผัสได้ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และ/หรือ กายสัมผัส**” (เช่นเคย คุณไม่จำเป็นต้องเอาไปเปรียบเทียบกับคำว่า “**matter**” ของฝรั่ง หรือแม้แต่คำๆ นี้ในวิชาวิทยาศาสตร์ เพราะผมบอกแล้วว่ามีความจำเป็นจะต้องหาคำใช้ ซึ่งผมก็จะใช้คำๆ นี้ตามขอบเขตที่ได้ประกาศไว้แล้วข้างต้น)

เอาละ ตอนนี้น่าว่าคุณสวมบทบาทนักวิทยาศาสตร์ แล้วพิจารณานิยามของสสารที่ผมเพิ่งประกาศไป คุณอาจเห็นว่าสามารถจับผิดมันได้ด้วยตรรกะ โดยคุณอาจมองไปยังความเหลื่อมล้ำระหว่างสสารกับช่องว่าง จากการยกประเด็นว่าเราสามารถจะจับต้อง หรือมองเห็นช่องว่างได้ ดังนั้น ช่องว่างย่อมสามารถจะถูกจัดว่าเป็นสสารชนิดหนึ่งได้ด้วย

เพื่อต่อสู้ในประเด็นนี้ ผมจึงจะขออนุญาตคำว่า “ช่องว่าง” ในแนวคิดของผมให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ว่ามันหมายถึง “ความเว้นช่วง ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยความเข้าใจ” เมื่อยึดตามนิยามนี้ ระหว่างคุณกับ หนังสือหน้าที่กำลังอ่านอยู่ จึงถูกค้นไว้ด้วยความเว้นช่วง หรือช่องว่าง แต่กระนั้น เมื่อคุณพยายามจะ “มอง” หรือ “โบกมือไปมา” ในบริเวณใดๆ ระหว่างคุณกับหนังสือ สิ่งที่คุณจะ “ได้เห็น” (หรืออันที่จริงคือ “ไม่เห็น”) หรือ “ได้สัมผัส” ก็คือ “ภาพโปร่งใส และมวลของอากาศ” ที่จัดว่าเป็นสสารชนิดหนึ่ง

สรุปแล้วในตอนนี พวกเราจึงมีตัวละครอยู่สองตัว นั่นคือ “สสาร – สิ่งสัมผัสได้ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และ/ หรือ กายสัมผัส” กับ “ช่องว่าง – สิ่งรับรู้ได้ด้วยความเข้าใจ” และทั้งนี้ ผมก็อยากขอร้องให้คุณ ทำความเข้าใจกับคำทั้งสองที่อยู่ในแนวคิดของผม ตามนิยามที่ได้ให้ไว้ โดยไม่นำมันไปผสมปนเปกับ นิยามจากแนวคิดอื่นๆ

ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน

อย่างที่พูดกันไป หากไม่มีช่องว่าง สสารทั้งหมดที่เรารู้จักจะอยู่รวมกันแบบสนิทแนบเป็นเนื้อเดียว ภาพนี้บอกเราว่าช่องว่างเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสสาร แต่ในทางกลับกัน หากเราลองจินตนาการภาพที่ “ไม่มีสสารอยู่ในจักรวาล” ดูบ้าง เราก็จะพบว่า ตัวของช่องว่างเองก็จะต้องประสบกับปัญหาในลักษณะเดียวกัน โดยมันจะกลายสภาพสู่ “ความว่างเปล่าซึ่งไร้ความหมาย” ไปในทันที เพราะในสภาวะแบบนั้นย่อมจะไม่มี “ใคร” หรือ “อะไร” ที่เปิดโอกาสให้ช่องว่างได้แสดงบทบาทเพื่อประกาศความสำคัญของตัวเองออกมา – คุณเข้าใจผมไหม มันอาจพอเปรียบได้กับการที่เราทบทวนโรงละครทิ้งแล้วไล่นักแสดงทุกคนกลับบ้าน แต่ปล่อยให้แสดงที่ชื่อช่องว่างไว้ให้อยู่เพียงลำพังบนพื้นที่ของโรงละครเดิม ซึ่งการทำแบบนั้นก็จะเปลี่ยนสถานะของ “นายช่องว่าง” จากนักแสดงประจำโรงละครไปสู่สถานะของ “บุคคลจรจัด”

ด้วยเหตุนี้ ในทัศนะของผม สสาร กับช่องว่าง จึงมีความสัมพันธ์กันอยู่ในลักษณะหนึ่งที่ผมจะเรียกว่า “ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” โดยต่างฝ่ายต่างมีความหมายขึ้นมาได้ก็เพราะการที่มันได้มอบความหมายให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เราสามารถเขียนประโยคแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ว่า

*“สสารมีความหมายขึ้นได้ เพราะมีช่องว่างมาช่วยแบ่งมันแต่ละกลุ่มๆ ออกจากกัน
ช่องว่างมีความหมายขึ้นได้ เพราะมีสสารอยู่มากกว่าหนึ่งกลุ่ม
(นั่นคือ หากมีสสารอยู่กลุ่มเดียว ช่องว่าง – ตามที่เรานิยามว่า “ความเว้นช่วง”
ก็จะไม่ได้แสดงบทบาทของมันออกมา)”*

ถึงตรงนี้ ผมอยากให้คุณพยายามทำความเข้าใจแนวคิดที่ผมกำลังเสนอนี้ให้ดี เพราะหากเปรียบสิ่งที่เราคุยกันกับการเรียนรู้ทฤษฎีฯ หนึ่ง สิ่งที่ผมกำลังอธิบายอยู่นี้ก็จะเป็น “ข้อสมมุติฐานเบื้องต้น” หรือ “assumption” ของทฤษฎีฯ ซึ่งหากคุณเข้าใจมันได้มันก็จะทำให้คุณตามเนื้อหาส่วนอื่นๆ ที่เหลือได้ง่ายตามไปด้วย และเพื่อช่วยให้คุณเข้าใจแก่นที่ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนได้ดีขึ้น ผมจะขอยกตัวอย่างให้คุณดูอีกสักสองสามตัวอย่าง เช่น “ซ้าย” กับ “ขวา” – เราทราบว่าสิ่งบางสิ่งอยู่ด้านซ้ายได้เพราะมีสิ่งบางสิ่งอยู่ด้านขวา และในทางกลับกัน เราก็รู้ว่าสิ่งบางสิ่งอยู่ด้านขวา ก็เพราะมีสิ่งบางสิ่งอยู่ด้านซ้าย หรืออย่าง “แม่” กับ “ลูก” – ผู้หญิงคนหนึ่งจะถูกเรียกว่าเป็นแม่ก็เพราะเธอได้ให้กำเนิดลูก แต่ในขณะที่เด็กคนหนึ่งคลอดออกมาพร้อมความเป็นลูก (ในเสียขณณะเดียวกันนั่นเอง) เด็กคนนั้นก็ให้กำเนิดสถานะแห่งความเป็นแม่

(ขอผมบ่นแทรกสักหน่อย คำไทยว่า “สมมุติฐาน” ที่จริงควรจะตรงกับศัพท์คำว่า “assumption” แต่หากคุณเคยเปิดไปในหนังสือวิทยานิพนธ์ภาษาไทย รวมถึงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยฯ คุณจะเห็นว่า คำๆ นี้ถูกใช้เพื่อหมายถึงศัพท์คำว่า “hypothesis” ซึ่งผมว่ามันไม่ถูกต้อง และในอดีตผมก็เคยถูกคณะกรรมการวิทยานิพนธ์บังคับให้ใช้ศัพท์คำนี้อย่างผิดๆ อีกทั้งต้องจำใจเออออตาม แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้ที่ไม่ต้องง้อลายเซ็นต์ของคณะกรรมการชุดนั้น ผมจะทำในสิ่งที่เห็นว่าถูก คือจะใช้คำว่า “สมมุติฐาน” เพื่อสื่อถึงศัพท์คำว่า “assumption” หรือ “ข้อความที่ถูกถือว่าเป็นจริง”)

หากจะว่ากันไป แนวคิดความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนที่ผมหยิบมาพูดกับคุณ ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ มันมีอยู่ในทัศนะพื้นฐานแบบตะวันออก อย่างที่เราคุ้นกันอยู่ ก็เช่นแนวคิดเรื่อง “หยิน-หยาง” หรือในตำราเรียนภาษาไทยสมัยของผม ก็มีข้อความในบทประพันธ์ที่พูดถึงความสัมพันธ์ชนิดนี้ –

*“เสียทีเพราะปาก และปากรเพราะเสีย
ดินเย็นเพราะหญ้าบัง และหญ้ายังเพราะดินดี”*

อย่างไรก็ตาม ในสายตาของคนทั่วไป เรื่องนี้มักถูกมองว่าเป็นเรื่องพื้นๆ ที่ไม่น่าจะนำไปสู่ประเด็นสำคัญอะไรได้ เพราะฉะนั้นคนส่วนใหญ่จึงไม่เห็นความสำคัญที่จะเสียเวลาไปใส่ใจมัน

..//..

เอาละ ผมจะเบรกกการอธิบายแล้วพูดคุยกับคุณอย่างเปิดเผย อันที่จริงในตอนี้ ผมกำลังพยายามโน้มน้าวคุณให้คล้อยตามแนวคิดที่ว่า มันมีความสัมพันธ์แบบหนึ่งที่ผมตั้งชื่อให้ว่า “ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” โดยหากจะว่ากันอย่างแฟร์ๆ คุณไม่จำเป็นต้องเชื่อ หรือคล้อยตามกับสิ่งที่ผมพูด เพราะผมเองก็ไม่ได้หวังจะหลอมนักตะของทุกๆ คนที่ผมคุยด้วยขึ้นมาใหม่จากเบาๆ เดียว ผมเพียงจำเป็นจะต้องโน้มน้าวคุณเพื่อพาไปสู่ “เป้าหมายของผม” คือทำให้คุณ “เข้าใจสาระของหนังสือ” ที่กำลังอ่านอยู่นี้

สำหรับคุณ หาก “เป้าหมายของคุณ” ก็คือ “เข้าใจสาระของหนังสือ” ก็แสดงว่าเรากำลังจะเดินไปยังที่หมายเดียวกัน ดังนั้น สิ่งที่คุณต้องทำจึงเป็นเพียง “เข้าใจความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” แล้วคิดไปตามกติกาของมัน โดยปล่อยการถกเถียงในเชิง “นี่เป็นวิทยาศาสตร์ไหม” “พิสูจน์ได้ไหม” “เป็นแค่แนวคิดไร้ค่าหรือเปล่า” ฯลฯ เอาไว้ข้างหลัง – คือปล่อยให้มันเป็นกิจกรรมสำหรับพวกที่ “ไม่เป็น professional” เขาทำกัน

..//..

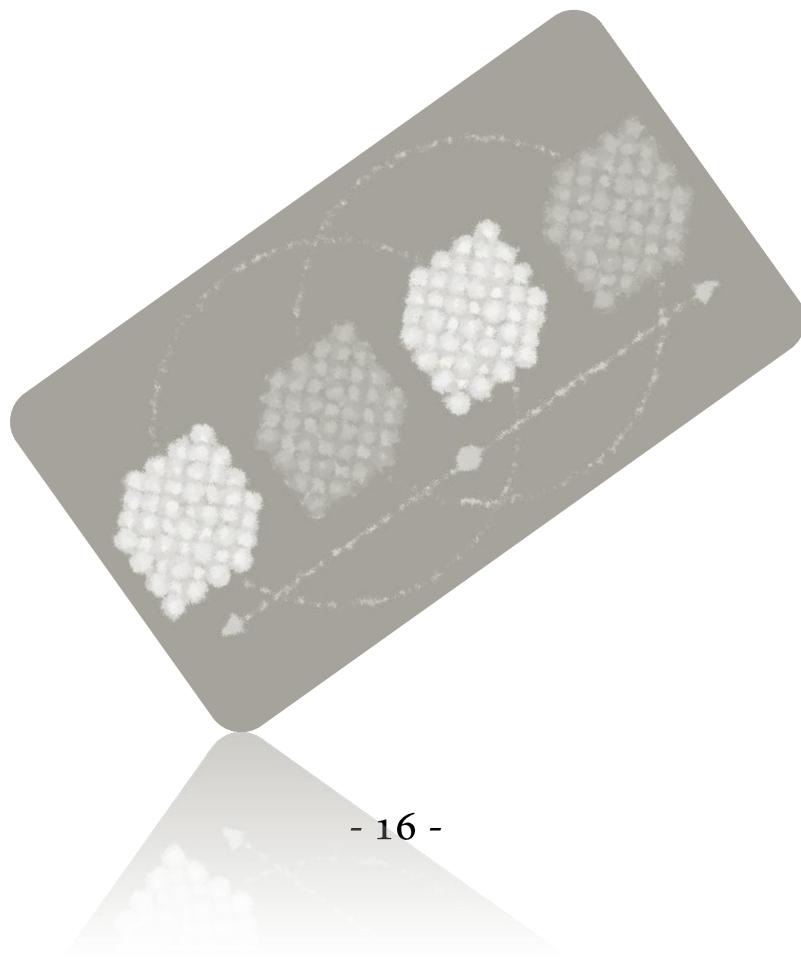

แต่สำหรับผม ผมอยากขอให้คุณใช้เวลาสำหรับทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่พูดนี้ให้ดี เพราะอันที่จริง พวกเรา “กำลังอาศัยอยู่ภายในมัน” อย่างเช่น คุณอาจบอกว่าตัวเองเป็นพนักงานบริษัท นั่นเพราะบริษัท ให้งานคุณทำ แต่จากอีกมุมหนึ่ง บริษัทก็ คงความเป็นบริษัทอยู่ได้ก็เพราะมีพนักงานอย่างคุณ ที่ไปช่วยทำงานให้ หรือคุณอาจจะลองดูมือของคุณแล้วบอกว่า “เนื้อ หนัง ขน เล็บ เอ็น กระดูก อาศัยอยู่ ภายในในมือ” แต่จากอีกมุมหนึ่ง คุณก็อาจบอกว่า การประกอปกกันของสิ่งเหล่านั้นทำให้เกิด “ความเป็น มือ” ขึ้นมา ซึ่งการมีตัวอย่างใกล้ๆ ตัวเหล่านี้ี่เองที่สำหรับผม มันเป็นตัวบ่งบอกว่าปรากฏการณ์ของ ความสัมพันธ์แบบนี้สมควรจะถูกจัดว่าเป็นสิ่งที่มีค่าเกินกว่าจะถูกมองข้าม

นัยสำคัญของการชวนคุณคุยถึงความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน ก็คือ มันบอกเราว่าสิ่งใดก็ตามที่ตกอยู่ ใต้ความสัมพันธ์ชนิดนี้ สิ่งเหล่านั้นจะ “ไม่สามารถมีตัวตนอยู่อย่างเป็นเอกเทศ” ได้ – คุณเข้าใจตรงนี้ไหม อย่าง “ความเป็นมนุษย์ของคุณ” มันก็ไม่ได้มีอย่าง เป็นเอกเทศขึ้นมาลอยๆ เพราะมันต้องดึง “ชิ้นส่วนต่างๆ” อย่าง ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ฯลฯ เข้ามาประกอปกกันเพื่อ “ก่อร่างสร้างตัว” ซึ่งจากกิจกรรมนี้ชิ้นส่วนแต่ละชิ้นจะได้รับการ “ยกฐานะ” จาก ก้อนเนื้อ ก้อนเมือก กลุ่มเยื่อ กลุ่มเซลล์ ไปสู่ความเป็น “อวัยวะมนุษย์” จากนั้น เมื่อกลุ่มก้อนใดทำงานผิดปกติ หรือมีพยาธิสภาพรุมเร้า ฐานะของคุณก็จะเปลี่ยนจาก “มนุษย์ปกติ” เป็น “มนุษย์เจ็บป่วย” นี้ก็เพราะ “คุณไม่เป็นเอกเทศจากมัน” ซึ่งหากคุณเลือกจะตัดมันออก ฐานะมนุษย์ของคุณก็จะเปลี่ยนไป คืออาจกลายเป็น “มนุษย์ไตเดียว” พร้อมกับเปลี่ยนสิ่งที่ถูกตัดทิ้งให้กลายเป็น “ชิ้นเนื้อ” เนื่องจากมันถูกไล่ออกจากหน้าที่ของอวัยวะ นี้ก็เพราะ “ความเป็นอวัยวะของมันไม่ได้เป็นเอกเทศจากคุณ” จบจนวินาทีสุดท้ายของชีวิตที่มัน “แตกสลายคึกกัน” ความเป็นมนุษย์ของคุณก็จะสิ้นสุดลงพร้อมๆ กับที่แต่ละกลุ่มๆ ก้อนๆ เหล่านั้น กลับคืนสู่ฐานะเดิมๆ – ผมพูดถึงกรณีที่จุดจบของคุณเป็นแบบแตกกระจาย แต่หากคุณมีจุดจบ แบบสุภาพๆ มันก็จะเปลี่ยนฐานะไปเป็น “อวัยวะศพ” ก่อน แล้วจึงค่อยๆ แยกออกจากกันภายหลัง

และในตอนนี้ ผมก็อยากให้คุณมองไปยังมโนทัศน์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่มีลักษณะเป็น “คู่ๆ” เช่น ไกล-ใกล้ ร้อน-เย็น แข็ง-อ่อน เร็ว-ช้า ใหญ่-เล็ก สูง-ต่ำ หรืออื่นๆ และฝึกซ้อมการมองในวิธีเดียวกันกับ ที่ผมเพิ่งถ่ายทอดไป แล้วคุณจะเห็นว่ามโนทัศน์เหล่านั้น ล้วนตั้งอยู่บนความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน อีกทั้งปราศจากความเป็นเอกเทศทั้งสิ้น (เช่นคุณอาจมองว่า “มโนทัศน์สูง” ถูกเข้าใจได้ จากการนำไป เปรียบเทียบกับ “มโนทัศน์ต่ำ” ดังนั้น หากไม่มีความต่ำ ความสูงก็จะไร้คู่เปรียบ และไม่สามารถแสดง ความหมายของตัวออกมา เป็นต้น)

ถึงตรงนี้ คุณรู้สึกว่าคุณพาออกมาไกลจากเรื่องของช่องว่างเกินไปหรือเปล่า แต่เชื่อผมเถอะว่าเรายังอยู่ในเส้นทางเหมือนเดิม เพราะแนวคิดในหัวข้อนี้จะถูกเรานำไปใช้ต่อนไปทำความเข้าใจกับช่องว่างอย่างเป็นระบบระเบียบ แต่ก่อนอื่น ผมมีมุมมองบางอย่างที่อยากจะนำมาแชร์ให้คุณ ซึ่งผมได้มันมาจากการมองดูช่องว่าง กับสสาร ทำงานร่วมกัน

“หนึ่งลบหนึ่งไม่เท่ากับศูนย์” และ “เวลา”

เมื่อมองช่องว่าง และสสาร ในฐานะสองตัวละครที่จำเป็นต้องร่วมแสดงบทบาท และต้องพึ่งพาอาศัยกัน ผลลัพธ์หนึ่งที่เราจะได้คือ สมการง่ายๆ อย่าง $1 - 1 = 0$ อาจถูกพิจารณาได้ว่า “ไม่สะท้อนสิ่งที่เป็นอยู่ในโลกแห่งความจริง” (แปลกใจไหมว่าทำไมผมพูดอย่างนี้ ผมจะอธิบายให้ฟัง แต่คุณอาจฟังคิดโต้แย้งนะ อย่าลืมนึกว่าคุณไม่มีหน้าที่จะต้องเถียงแทนวิชาเลข เพราะที่จริง คณิตศาสตร์ก็เป็นเพียงทฤษฎี หนึ่งเหมือนกัน อ้อ แล้วที่สำคัญอีกอย่าง คุณไม่จำเป็นต้องนำเรื่องนี้ไปเปรียบเทียบกับแนวคิดอื่นอย่าง [“zero-point energy”](#) เพราะมันจะทำให้คุณเสียเวลา และตามผมไม่ทัน)

เอาละ เพื่อความสบายใจของคุณ ผมจะบอกให้ก็ได้ว่า อันที่จริง สมการ $1 - 1 = 0$ ของพวกเรายังคงเป็นจริงอยู่นั่นเอง เพียงแต่ว่ามัน “จริงในวิชาคณิตศาสตร์” ส่วนในโลกแห่งความจริง ประสบการณ์จริงจากการมองด้วยสายตาจริงๆ ผ่านทัศนระว่างช่องว่าง กับสสาร เป็นสองสิ่งที่ต้องการกันและกัน สมการง่ายๆ ของเรา ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ “ไม่จริง” – คุณค่อยๆ ฟังผมอธิบายนะ

เวลาเห็นสมการ $1 - 1 = 0$ ผมเชื่อว่าในความรู้สึกของคุณ (รวมถึงคนส่วนใหญ่) ประโยคสัญลักษณ์นี้ไปจบลงที่ “ความไม่มีอะไรเลย” นั่นเพราะนักคณิตศาสตร์ และวิชาเลขที่คุณเรียนตั้งแต่เด็ก ได้ “เป่าหู” จนทำให้คุณเชื่อว่า ศูนย์ที่คุณได้มา มันบอกว่าในมือคุณไม่มีค่าอะไรเหลืออยู่อีกแล้ว – เขาไม่ได้โกหกคุณ เพราะพวกเขาก็เชื่ออย่างนั้นจริงๆ แต่คิดตามผมนะ คุณลองเปลี่ยนประโยคสัญลักษณ์นี้ให้กลายเป็นกิจกรรมในโลกกายภาพดูบ้าง แล้วลองมองจากมุมที่เราคุยกัน มันจะทำให้คุณได้เห็นในสิ่งที่แตกต่าง

สมมุติว่ามีส้มลูกหนึ่งวางบนโต๊ะ แล้วคุณหยิบมันออก นี่คือ $1 - 1 = 0$ คราวนี้คุณว่าเราไม่เหลืออะไรแล้วหรือ – เปล่าเลย ทันทีที่ส้มลูกนั้นถูกนำออกไป สิ่งที่คุณได้รับกลับมาทันที ก็คือ “ช่องว่าง” ซึ่งพร้อมจะรองรับส้มลูกใหม่ได้หนึ่งลูก หรือมะนาวลูกครึ่ง หรือไขไก่ฟองกว่าๆ ฯลฯ คุณเห็นไหมว่ามันไม่ได้ “ไร้ค่า”

หรือคิดง่ายๆ อย่างเวลาคุณถือของบางอย่างที่หนักมากๆ แล้วต้องการหาที่วาง แต่บริเวณที่คุณอยู่มีของอื่นๆ วางเต็มไปหมด จนทำให้คุณต้องพยายามใช้เท้าเหยยของชิ้นหนึ่งในบริเวณนั้น เพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างๆ ขึ้น ซึ่งหากเราเปลี่ยนสิ่งที่คุณทำให้เป็นประโยคสัญลักษณ์ เราก็จะได้ $1 - 1 = 0$ และตรงนี้คุณเห็นอะไรไหม “ผลลัพธ์จากประโยคสัญลักษณ์” กับ “ผลลัพธ์จากการที่คุณใช้เท้าเหยย” มีความแตกต่างกัน โดยผลลัพธ์ของคุณเป็นสิ่งที่มีความหมาย เพราะในบริเวณว่างๆ ตรงนั้น มี “ศักยภาพ” ที่จะรับภาระแทนแทนของคุณได้ ในขณะที่ผลลัพธ์จากวิชาเลขกลับเป็นเพียงความว่างเปล่า

อย่างไรก็ตาม ผมคงไม่สรุปอย่างฟันธงลงไปว่าผมมองที่เราคุยกันนี้ถูกต้อง และคณิตศาสตร์เป็นฝ่ายผิด ผมเพียงอยากเสนอประเด็นว่า การที่คณิตศาสตร์อ้างตัวเป็น “ภาษาจักรวาล” นั้น อาจเป็นการอวดอ้างเกินจริงไปสักหน่อย เพราะอย่างน้อยภายใต้กรอบคิดว่าช่องว่างคือสิ่งบางสิ่งที่มีประโยชน์ เราก็ได้พบกับปรากฏการณ์ในชีวิตจริงที่ไม่สอดคล้องกับคำบอกเล่าของคณิตศาสตร์

นอกจากเรื่องที่ผมเพิ่งจบไป ผมยังมีอีกเรื่องที่ยากจะให้ฟัง นั่นคือเรื่องของ “เวลา” คุณลองทำตามผมนะ คุณลองมองโลกรอบๆ แบบโฟกัสไปที่ช่องว่าง (คือไม่ให้ความสำคัญกับสสารชิ้นใดชิ้นหนึ่ง แต่ให้ความสำคัญกับ “การมีอยู่ของช่องว่าง” ที่เชื่อมต่อกันจนเป็น “ช่องว่างผืนใหญ่เต็มจักรวาล”) คุณเห็นไหมว่า ภายในช่องว่างมีสสารกลุ่มต่างๆ ทำกิจกรรมอยู่มากมายนับไม่ถ้วน และมี “มโนทัศน์ของเวลา” ที่เคลื่อนตัวอยู่ภายในนั้นด้วย คราวนี้ผมอยากให้คุณให้บอกผมหน่อยได้ไหมว่า “เวลาคืออะไร” – คุณทำได้ไหม ถ้าไม่ได้มันไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะคำถามนี้เป็น “คำถามคลาสสิก” ที่นักคิด นักปรัชญา ตั้งแต่สมัยก่อนๆ พยายามจะตอบ แต่จนแล้วจนรอดอธิบายเกี่ยวกับเวลาในปัจจุบันที่มีให้อ่านใน [Wikipedia](#) ก็ยังไม่ให้ความกระจ่างในมุมที่ว่า “มันคืออะไร” ในนั้นเพียงแค่อ้างถึง [ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเวลา กับมนุษย์](#) เท่านั้น – ถึงตรงนี้คุณคิดออกหรือยัง ผมจะไปให้อีกก็ได้

อันที่จริง ภาพกิจกรรมของสสารในช่องว่างที่ผมพาดูเมื่อกี้ กำลังให้เบาะแสในเรื่องเวลา อะ ลองใหม่ คุณโฟกัสที่ช่องว่าง – คุณได้เห็นกิจกรรมสสาร – คุณได้เห็นเวลา ถึงตรงนี้พวกเราจะมีทางแยก (คุณต้องลองคิดไปพร้อมๆ ผมนะ) คือ หนึ่ง – เราจะเชื่อว่า “เวลาเป็นตัวละคร” อีกตัวหนึ่งที่เป็นเอกเทศจากสสาร และช่องว่าง หรือ สอง – เราจะเชื่อว่า “เวลาเป็นเพียงมโนทัศน์” ที่ถูกสร้างจากการแสดงของสสาร และช่องว่าง

สำหรับผม ผมจะชวนคุณตัดทางเลือกแรกทิ้ง เพราะทิศทางนั้นมีคนเดินไปกันเยอะแล้ว (คือพวกชาวตะวันตก ที่เราชอบเปิดตำราเขาอ่านแล้ว “อืมค่า” เขามาพูดนั่นแหละ) ซึ่งมันก็จะไปสู่ทิศทางแบบที่มีใน Wikipedia คือทำได้แค่แล้วว่าเวลามีหน้าตาอย่างไร แต่บอกไม่ได้ว่าคืออะไร

คราวนี้คุณลองตามผมมาทางที่สองดูนะ ผมมองว่า “เวลาเป็นเพียงมโนทัศน์” ความหมายของผมก็คือ “มันไม่ได้มีตัวตนอยู่จริงๆ” แต่เป็น “สิ่งในความคิด” ที่ถูกสร้างขึ้นจากการทำงานร่วมกันระหว่างช่องว่าง และสสาร โดยช่องว่างรับบทในการ “จัดหาดานกิจกรรม” ในขณะที่สสารก็ “แสดงกิจกรรมต่างๆ” ซึ่งหากถามว่าสสารแสดงกิจกรรมอะไร ผมอยากให้คุณมองไปรอบๆ ตัว คุณเห็นไหมว่าสสารทำอะไรให้คุณดูบ้าง คุณเห็นไหมว่า “สสารไม่เคยหยุดเคลื่อนที่” แม้แต่ของที่คุณเห็นว่าติดนิ่งอยู่กับพื้น เขาเข้าจริง มันก็กำลังเคลื่อนที่ไปพร้อมๆ กับการหมุนรอบของโลกนั่นเอง

แล้วเห็นไหมว่า “สสารมีการเปลี่ยนแปลงให้คุณดูอยู่ตลอดเวลา” มากบ้าง น้อยบ้าง บางอันเปลี่ยนสี บางอันเปลี่ยนรูปทรง บางอันเปลี่ยนขนาด ฯลฯ (เห็นไหม ถ้าไม่มีลานกิจกรรม “สสารที่เป็นคุณ” ก็จะไม่เว้นวรรคออกจาก “สสารกลุ่มอื่นๆ” การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็จะไม่ถูกส่งเข้ามาประมวลความหมายในสมอง – คือจะไม่มีคุณ ไม่มีมัน เพราะสสารรวมกันอยู่เป็นเนื้อเดียว) กิจกรรมเหล่านี้เองที่เป็น “วัตถุติบ” สำหรับการสร้างเวลา เอาละ ตอนนี่เราก็อ้อมจะนิยามแล้วว่าเวลาคืออะไร – คุณพอจะเดาได้แล้วหรือยัง

จากวิธีคิด และภาพที่ผมได้พาคูณมอง ทำให้ในทัศนะผม เวลาจึงไม่ใช่สิ่งที่ซับซ้อน มันเป็นเพียง “ผลผลิตจากการสังเกตความเปลี่ยนแปลง ที่แต่ละความเปลี่ยนแปลงไม่เป็นอิสระจากกัน” (คำว่า “ไม่เป็นอิสระจากกัน” ที่ผมพูดนี้ ก็หมายถึงการอยู่ร่วมกันในลานกิจกรรมเดียวกันนั่นเอง) ดังนั้น สำหรับผม ธรรมชาติ (รวมถึงอำนาจเหนือธรรมชาติใดๆ – ถ้าคุณเชื่อว่ามีนะ) จึงไม่ได้สร้างเวลาขึ้นมาให้อยู่คู่กับมนุษย์ หรือจักรวาล มันเพียงแค่ปล่อยให้สสารดำเนินกิจกรรมของตัวเองไปเรื่อยๆ แล้วก็ปล่อยให้กระบวนการสังเกต กับระบบความนึกคิดของมนุษย์ทำหน้าที่ตีความพร้อมสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับเวลาขึ้นมาเอง

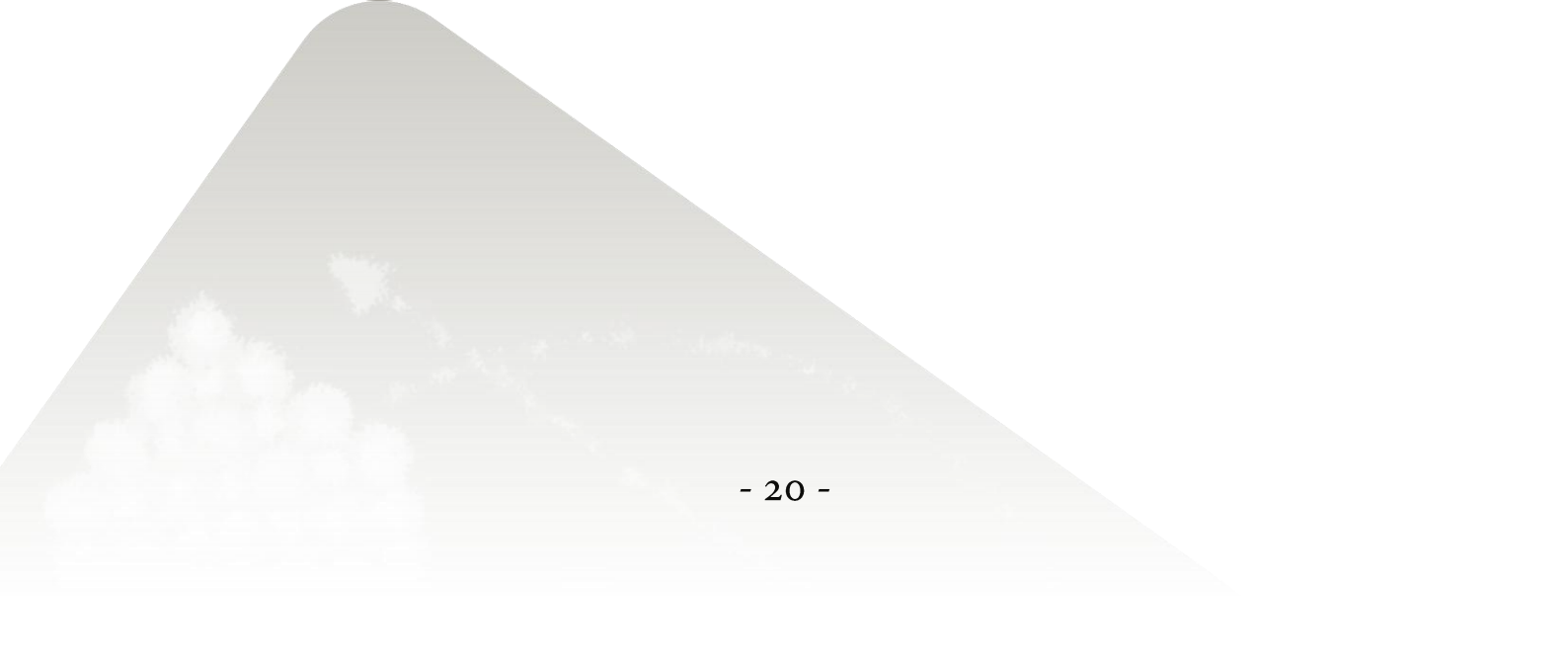
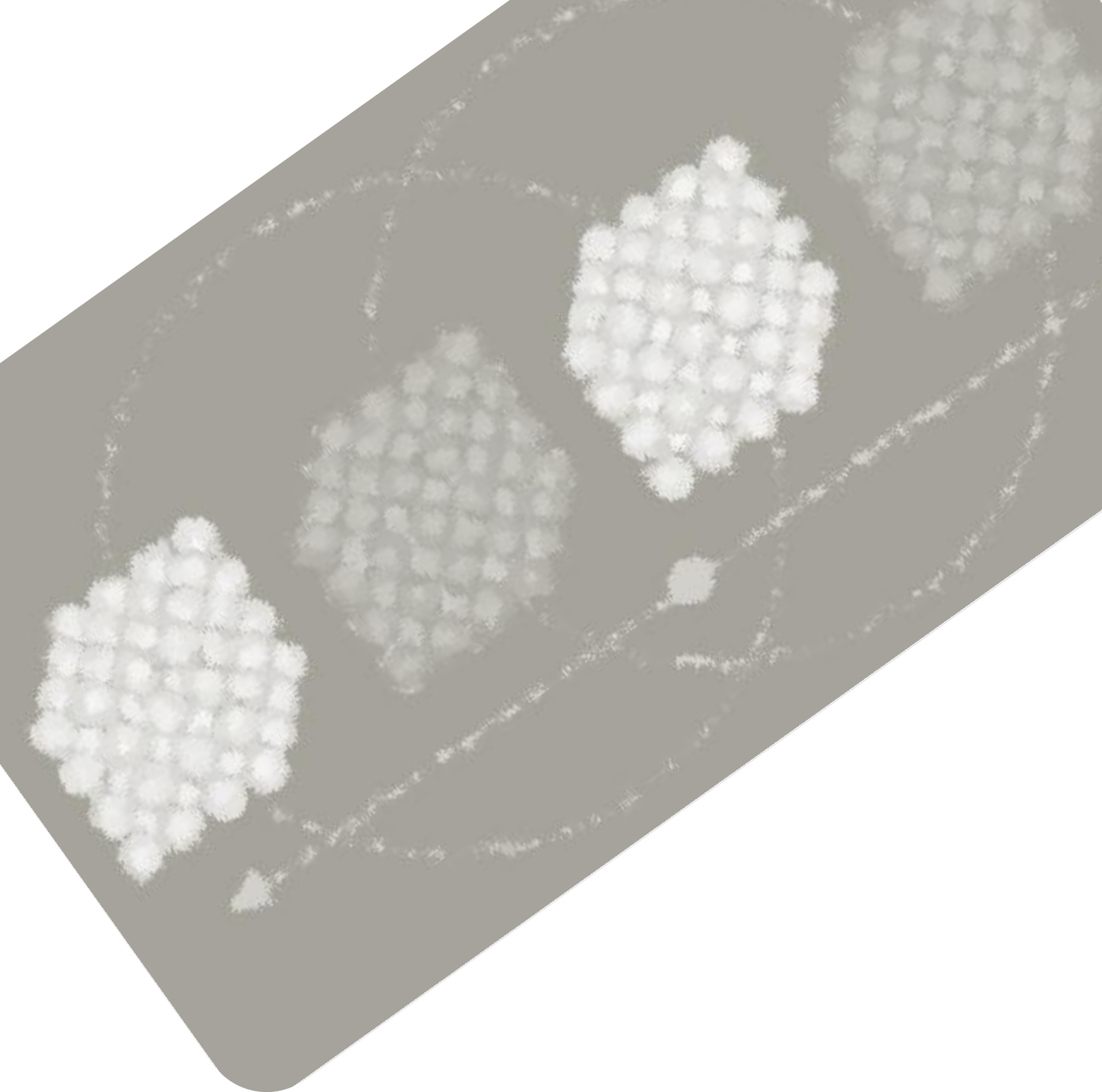
(ตรงนี้คุณต้องพยายามทำความเข้าใจให้ตื้นนะ ผมไม่ได้บอกว่า “ทุกๆ แง่มุมเกี่ยวกับเวลาเป็นภาพลวงตาที่พวกเราคิดๆ กันขึ้นมาเอง” แต่ผมบอกว่า “กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงของสสารเกิดขึ้นจริง แต่เวลาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในความคิด”)

ดังนั้น ต่อไปหากมีใครถามคุณว่า “เวลาคืออะไร” คุณก็อาจนำสิ่งที่ผมคุยให้ฟังนี้ไปตอบเขาแบบเป็นประโยควิชาการๆ ได้ว่า

*“เวลา คือ มโนทัศน์ ที่ถูกสร้างขึ้นจากการสังเกตความเปลี่ยนแปลงหนึ่ง
ในบริบทของความเปลี่ยนแปลงอื่น”*

เอาละ คุณอาจไม่เชื่อสิ่งที่ผมพูด แล้วผมก็ไม่มีสิทธิ์ไปบังคับคุณให้เชื่อ แต่ที่แน่ๆ คือโลกยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผมและใครอีกหลายๆ คน มีโอกาสจะแสดงทัศนะของตัวเองออกมาได้ง่ายๆ ซึ่งก็ทำให้คุณต้องรับข้อมูลข่าวสารอะไรต่อมิอะไรมากมายที่ต้องกลั่นกรอง และสำหรับกรณีนี้ คุณอาจจะลองไปสังเกตในชีวิตประจำวันดูก็ได้ว่า ทุกๆ ครั้งที่คุณได้ “เสพความหมายของเวลา” มันเกิดจากการร่วมมือกันระหว่าง “ความเปลี่ยนแปลงหนึ่ง” กับ “ความเปลี่ยนแปลงอื่น” จริงๆ หรือเปล่า

ถัดจากนี้ผมจะพาคูณไปรู้จักกับช่องว่างอย่างเป็นระบบระเบียบ คุณจะได้เห็นการพัฒนาตัวร่วมกันระหว่างสสาร กับช่องว่างหลายๆ แบบ แล้วคุณจะได้เรียนรู้ว่าภาพจักรวาลที่เรามองเห็นกันอยู่นี้ เป็นเพียง “โครงสร้างหนึ่ง” จากหลายๆ โครงสร้างที่เป็นไปได้

หลักความต้องการบริบท

ถึงตรงนี้มีข่าวร้ายจะบอกคุณว่าการเดินทางแบบสบายๆ ของเราสิ้นสุดลงไปแล้วตั้งแต่หัวข้อที่ผ่านมา อันที่จริง ที่ผมเกริ่นไว้แต่ตอนต้นว่าเป็น “Theoretical Adventure” กำลังจะเริ่มขึ้นในบทนี้ และก็เป็นไปได้ที่มันอาจจะไม่เหมาะกับคุณ ดังนั้น ถ้าคุณยังยินดีที่จะติดตามต่อ (ซึ่งผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นเช่นนั้น) คุณจะต้อง “สับสวิตช์” ตัวเองไปอยู่ในโหมดของ “การคิดบนกรอบสมมุติฐาน” แล้วต้องปรับการทำงานไปอยู่ในระดับ “สูงสุด” คือคุณจำเป็นต้องพยายามทำความเข้าใจสมมุติฐานที่ผมจะตั้งขึ้น แล้วเดินตามผมไปในกรอบนั้น โดยไม่หนีออกไปใช้ระบบคิดแบบอื่นระหว่างทาง ไว้ใจเข้าใจทุกอย่างที่ได้แล้วคุณจึงค่อยย้อนไปอภิปรายมันด้วยความคิดความเห็นของคุณเอง (แต่หากสวิตช์ของคุณเปิดอยู่ที่โหมดนี้แล้ว เรื่องต่อจากนี้ก็จะไม่ใช่สิ่งที่ยากเย็นจนเกินไปนัก)

ก่อนจะเข้าเนื้อหา ผมจะสรุปบางประเด็นที่ได้คุยกันไปแล้วให้คุณได้ทบทวน เพราะต่อจากนี้เราจำเป็นต้องนำมันมาใช้ งาน ประเด็นแรก คือ “นิยามของสสาร และช่องว่าง” โดยผมนิยามไว้ว่า

*“สสาร” หมายถึง “สิ่งที่เราสัมผัสได้ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และ/หรือ กายสัมผัส”
และ “ช่องว่าง” หมายถึง “ความเว้นช่วง ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยใจ” .....(1)*

ประเด็นที่สอง คือเรื่องเกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” อันมีหลักใหญ่ใจความว่า

*“สิ่งที่อยู่ในกรอบความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน
สร้างความหมายในตัวเองขึ้นจากการมอบความหมายให้กับสิ่งอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นคู่ตรงข้ามกับตน” .....(2)*

และคุณต้องไม่ลืมที่ผมกล่าวไว้ในหัวข้อเดียวกันนั้นว่า

*“สิ่งที่อยู่ในกรอบความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน
จะไม่สามารถมีตัวตนอยู่อย่างเป็นเอกเทศได้” .....(3)*

ส่วนประเด็นสุดท้าย คือ “การมีค่าของช่องว่าง” ที่พูดถึงในหัวข้อ “หนึ่งลบหนึ่งไม่เท่ากับศูนย์ฯ” ซึ่งรวมความได้ว่า

“ช่องว่างเป็นสิ่งมีค่า ไม่ใช่ความว่างเปล่าที่ไร้ค่า ไร้ความหมาย” .....(4)

ณ จุดนี้ ผมจะประกาศอย่างเป็นทางการว่า ข้อความในเครื่องหมายคำพูดกลางหน้ากระดาษทั้งสี่ จะถูกนำมาใช้เป็นสมมุติฐานในการเดินทางของเรา ข้อที่ 1 ถึง 4 ตามลำดับ ดังนั้น ผมจึงอยากจะขอร้องว่า ก่อนที่คุณจะผ่านย่อหน้านี้ไปคุณควรทำความเข้าใจข้อความเหล่านี้ให้ดี ดังนั้น บางทีคุณอาจจำเป็นต้องพลิกกลับไปทบทวนสิ่งที่เราคุยกันไปแล้วก่อนหน้านี้อีกครั้ง

[วโนทัศน์จากช่องว่าง]

[ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน]

[“หนึ่งลบหนึ่งไม่เท่ากับศูนย์” และ “เวลา”]

เอาละ ถึงตรงนี้ผมจะถือว่าคุณพร้อมแล้วนะ เพราะฉะนั้น เราเข้าสู่การเดินทางจริงๆ กันเลยดีกว่า

จากประสบการณ์ที่ผมพยายามเล่าเรื่องของช่องว่าง (อิม อันที่จริงก็ไม่เชิงเป็นเรื่องของช่องว่างหรอก มันเป็นเรื่องของ “มิติ” มากกว่า แต่จากเรื่องนั้นมันได้ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องว่างแถมมาด้วย) ผมพบว่า คนส่วนใหญ่ไม่สามารถตามประเด็นของเรื่องได้ โดยการอาศัยข้อสมมุติฐานเพียงลำพัง จากมุมมองของผม มันเหมือนคนฟังส่วนใหญ่พร้อมจะล้มสมมุติฐานที่ผมสร้างไว้ แล้วหนีไปใช้แนวคิดอื่นๆ ตามความเคยชิน แม้กระทั่งการเล่าผ่านนิยายซึ่งมีตัวละครสองตัวคุยกัน ที่ผมรู้สึกว่ามันชัดเจนขนาดที่หากผู้อ่านตามเนื้อหาไปที่ละบรรทัดๆ – “ฟังสิ่งที่ตัวละครตัวหนึ่งพูด” และ “ฝึกในสิ่งที่ตัวละครอีกตัวฝึก” เขาจะเข้าใจทุกประเด็นที่อยู่ในนั้น แต่สุดท้ายก็พบว่ามันก็ไม่ได้ช่วยอะไร เพราะไปถึง ณ จุดหนึ่งระบบความคิดของคนส่วนใหญ่ก็จะทิ้งข้อสมมุติฐานในแนวคิดของผมไปอยู่นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ถ้าสุดท้ายหลังจากผมได้ทำวิดีโอคลิปเกี่ยวกับแนวคิดนี้ส่งประกวด (ผมจะยังไม่ให้ลิงค์ของคลิปกับคุณในตอนนี้นี้ เพราะมันอาจทำให้คุณเสียสมาธิ – ไว้ผมจะให้หลังจากที่เราคุยกันจบแล้ว แต่คุณเห็นไหม ผมพยายามทดลองเล่าเรื่องนี้ในหลายรูปแบบจริงๆ) ผมก็ได้พบวิธีใหม่ที่อาจจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือผมเริ่มมองออกว่า การตั้งข้อสมมุติฐานแล้วให้ผู้ฟังเดินตามอาจมีความเป็นนามธรรมเกินไป จึงทำให้มีคนส่วนน้อยที่จะสามารถติดตามได้ ดังนั้น ในการคุยกับคุณผมจะทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นแบบเดียวกับที่ได้ลองทำในคลิป คือผมจะสรุปสาระของสมมุติฐาน แล้วแปลงมันให้อยู่ในรูปของ “กฎ” หรือ “หลักการ” ข้อหนึ่ง ที่เราจะให้ชื่อว่า **“หลักความต้องการบริบท”**

เอาละ เพื่อช่วยให้คุณเข้าใจ “หลักความต้องการบริบท” ผมอยากขอให้คุณจินตนาการว่ากำลังมองภาพของ “จุด” หนึ่งจุด ถัดจากนั้นอยากให้คุณลองถามตัวเองดูว่า “ทำไมคุณจึงรู้ได้ว่ามีจุดอยู่ตรงนั้น” หากคิดแบบคนทั่วไปคุณอาจตอบแบบกำปั้นทุบดินว่า “เพราะมีจุดอยู่ตรงนั้น” แต่หากคุณคิดให้ละเอียดขึ้นไปอีกคุณก็อาจตอบว่า “เพราะมีจุดอยู่ตรงนั้น” และมี “กระบวนการสังเกตที่ยังลงไป”

แต่หากคุณนำคำถามนี้มาถามกับ “หลักความต้องการบริบท” หลักการของเราจะตอบสิ่งที่ละเอียดขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง นั่นคือ “เพราะมีจุดอยู่ตรงนั้น” มี “กระบวนการสังเกตที่ยังลงไป” และมี “สภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากจุดช่วยให้การสนับสนุนอยู่” – ตรงนี้คุณเข้าใจไหม อย่างสมมุติว่าคุณมี “จุดสีดำ” สิ่งที่คุณต้องการเพื่อจะให้จุดของคุณปรากฏตัวขึ้นได้ ก็คือ “พื้นหลังที่ไม่ใช่สีดำ” หรือหากคุณมี “จุดสีเหลือง” คุณก็จะต้องการ “พื้นหลังที่ไม่ใช่สีเหลือง” ดังนั้น สรุปแล้ว หัวใจของหลักการๆ นี้จึงเป็น “การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม” ไปพร้อมๆ กับ “การให้ความสำคัญกับสิ่งที่ถูกสังเกต”

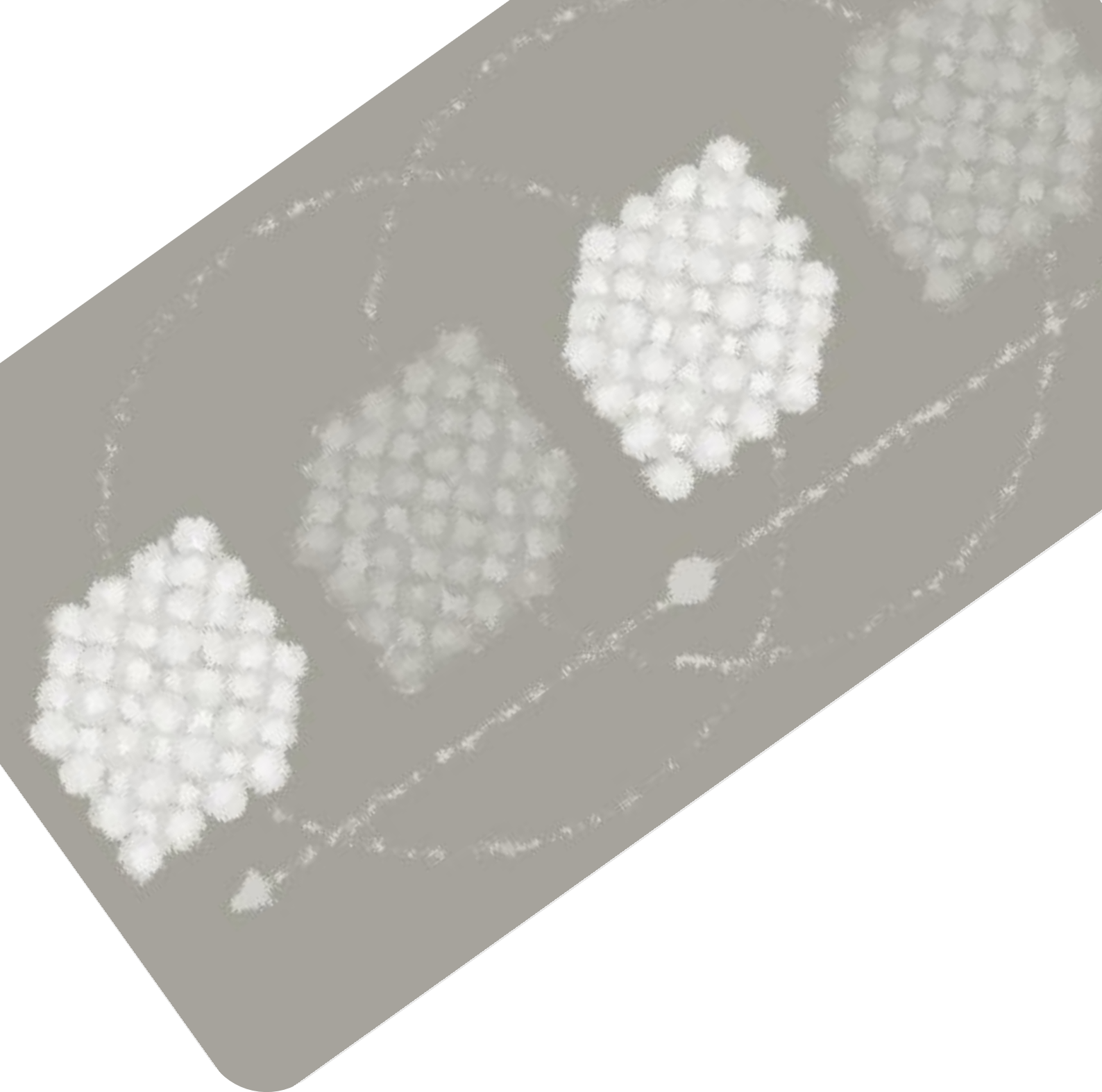
อย่างที่บอกไว้ว่าหลักการของเราจากการสรุปสาระของสมมุติฐานทั้งสี่ข้อ ดังนั้น เพื่อให้คุณเห็นการทำงานของมันในภาพรวม ผมจะให้นิยามกับหลักการๆ นี้โดยอิงกับเนื้อความจากข้อสมมุติฐานที่เราได้ว่า

*“หลักความต้องการบริบท คือ ข้อความอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสสาร และช่องว่าง
ในกรอบคิดที่ว่า สิ่งทั้งสองนั้น ไม่มีความเป็นอิสระจากกัน
หากแต่ต่างฝ่ายต่างมีความหมายขึ้น จากความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน*

กล่าวคือ

*สสารกลุ่มหนึ่งๆ มีความสมบูรณ์ในหมายขึ้นมาได้ ย่อมเป็นเพราะมีช่องว่างช่วยให้การเว้นวรรค
และในขณะเดียวกันช่องว่างก็มีความหมายขึ้น ได้ จากการที่สสารมีมากกว่าหนึ่งกลุ่ม”*

และตรงนี้ก็คือจุดตัดสินใจว่าเนื้อหาในส่วนต่อๆ ไปจะเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับคุณไหม ถ้า ณ จุดนี้ คุณยังรู้สึกว่าคุณสามารถเข้าใจทุกอย่างได้เป็นอย่างดี เรื่องถัดจากนี้ก็จะเป็นเรื่องง่ายๆ และคุณก็จะได้เห็นภาพแปลกๆ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสสาร และช่องว่าง ในแบบต่างๆ ซึ่งผมเชื่อว่าคุณไม่เคยเห็นจากที่ไหนมาก่อน แต่หากคุณยังรู้สึกว่ายังไม่เข้าใจหลักความต้องการบริบท แล้วเปิดผ่านหน้านี้ไปเรื่องและภาพที่รอคุณอยู่ ก็จะไม่ต่างอะไรกับความว่างเปล่า

แนวคิดพัฒนาการมิต

ผมได้แต่หวังว่าที่เรามาอยู่กันหน้านี้ เพราะคุณเข้าใจหลักความต้องการบริบทมาเป็นอย่างดีแล้ว แต่เอาละ เมื่อในกรณีที่คุณยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจยังไม่กระจ่าง ผมจะชี้ตัวปัญหาที่ทำให้คนทั่วไปไม่เข้าใจหลักการๆ นี้ให้คุณดู ตัวปัญหาที่ว่าก็คือ “การเพิกเฉยต่อบริบท” คำๆ นี้ผมประดิษฐ์ขึ้นเอง เพราะฉะนั้นมันอาจจะฟังแปลกหูสักหน่อย แต่มันก็คือการที่คนทั่วไป “เคยชิน” ที่จะมองสิ่งของต่างๆ ในโลกผ่านมุมมองที่ว่า “สิ่งหนึ่งๆ มีความหมายสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง” – อืม ผมว่าตรงนี้คงยังทำให้คุณงงมากขึ้นไปอีก งั้นเดี๋ยวผมจะยกตัวอย่างให้ดูดีกว่า –

คุณคิดว่า “คนมีเงิน 500 ล้านบาท” เป็น “คนรวย” หรือเปล่า ถ้าคุณตัดสินอย่างไม่ลังเลเลยว่า “ใช่” นั่นก็หมายความว่าคุณกำลังมีปัญหากับความใส่ใจในบริบท เพราะอันที่จริง ถ้าพิจารณาที่ใครสักคนมีเงิน 500 ล้านบาท ยังไม่ใช่ว่าตัวเขาคนนั้นจะเป็นคนรวย เพราะมันยังขึ้นอยู่กับ “เงื่อนไขแวดล้อม” อื่นๆ เช่น “เขาอยู่ที่ไหน” หากใครที่มีเงินจำนวนนั้นแต่โชคร้ายไปติดอยู่คนเดียวบนเกาะ เขาก็จะไม่ใช่มนุษย์คนรวย แต่เป็นได้เพียง “คนมีกระดาษ” เพราะในบริบทแบบนั้นเงินไม่สามารถจะมอบอำนาจการซื้อให้แก่เขาได้ หรือหากเงิน 500 ล้านบาท ไปอยู่ในยุคที่ “ถ้วยเดียวชามละ 100 ล้านบาท” เงินจำนวนนี้ก็จะไม่ถือว่ามากมายอะไร โดยเทียบแล้วอาจจะประมาณไม่ถึง 200 บาทในยุคปัจจุบัน (อย่าได้คิดเขี้ยวว่าไร้สาระ เพราะมันจะเหมือนการไปบอกราคาก้วยเดียวยุคนี้ให้คนสมัย “เงินเฟื่อง เงินอัฐ” ฟัง) ในลักษณะเดียวกัน หากใครคนหนึ่งแล้วว่าเขาเคยทำงานได้ค่าตอบแทนเพียงวันละ 20 บาท คุณก็ไม่ควรไปด่วนสรุปว่าเขาเป็นคนจน แต่ต้องถามเขาก่อนว่า ราคาถ้วยเดียวในวันนั้นชามละเท่าไร ถ้าเขาบอกว่าชามละ 50 สตางค์ ก็ขอให้คุณทราบไว้เถอะว่า ในยุคนั้นสมัยนั้นเขาก็คือที่มีฐานะพอตัวคนหนึ่งเหมือนกัน

คุณเห็นไหมว่า “สภาพแวดล้อม” หรือ “บริบท” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่สิ่งหนึ่งๆ จะแสดงความหมายในตัวเองออกมาได้ตัวมันต้องพึ่งพาบริบททั้งสิ้น เพียงแต่เรามัก “ไม่คิดถึง” หรือ “ไม่สัมผัส” ที่จะทำให้ความสำคัญแก่ความจริงข้อนี้ ซึ่งความบกพร่องนี้เองที่ทำให้การเข้าใจหลักความต้องการบริบทเป็นสิ่งที่ยากเย็นแสนเข็ญสำหรับใครบางคน

เอาละ ตอนนี้ผมใช้ทุกอย่างที่มีในมือเพื่อให้คุณเข้าใจหลักการสำคัญของเรื่องนี้กันไปแล้ว ถัดจากนี้เราจะไปดูกันว่าหลักความต้องการบริบทจะพาเราเดินทางไปได้ไกลแค่ไหน

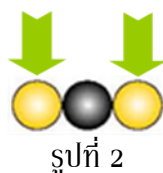
สิ่งที่เรากำลังจะเริ่มทำกันคือกระบวนการที่ผมตั้งชื่อให้ว่า **“พัฒนาการมิติ”** โดยมันจะเพิ่มความซับซ้อนของ “จุด” ขึ้นไปเรื่อยๆ บนครรลองของหลักความต้องการบริบท ซึ่งคุณไม่ต้องวิตกว่าจะไม่เข้าใจมัน เพราะกิจกรรมนี้ไม่ได้มีความซับซ้อนใดๆ ทุกอย่างที่คุณจะได้นั้นชัดเจนตรงไปตรงมา ขอเพียงแต่คุณมีความเข้าใจในสามสิ่ง คือ 1.นิยามของสสาร 2.นิยามของช่องว่าง และ 3.หลักความต้องการบริบท

เอาละ ตอนนี้ผมจะเริ่มตอนที่ “จุดหนึ่งจุด” และเพื่อให้อธิบายได้ง่าย ผมจะใช้ภาพประกอบ โดยจะใช้ “ลูกบอล” แทนจุดหนึ่งจุด (รูปที่ 1)

คุณเห็นว่า ตอนนี้เรามีลูกบอลหนึ่งลูก ซึ่งเป็น **“บอลสีดำ”** โดยสีดำเป็นตัวบ่งบอกว่าบอลลูกนี้ (หรือจุดๆ นี้) เป็น **“สสาร”** และเพื่อให้คุยกันได้ง่าย ผมจะตั้งชื่อเรียกมันง่ายๆ ว่า **“สสารแบบจุด”** – คุณคงไม่งงกับคำพวกนี้นะ ที่มันจำเป็นจะต้องมีตั้งชื่อ เพราะเราต้องพูดถึงมันอยู่เนืองๆ และอีกอย่างก็เพราะมันยังมีอีกหลายรูปที่กำลังจะตามมา

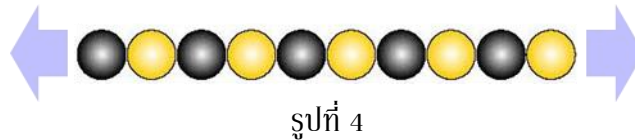
เมื่อเราได้บอลลูกนี้มาแล้ว ถามว่าหลักความต้องการบริบทพ้องกับภาพข้างบนนี้หรือไม่ คำตอบก็คือ **“ไม่”** – คุณทราบไหมว่าทำไม นั่นก็เพราะ**หลักการของเรากำหนดว่าบอลลูกนี้ (ในฐานะของสสาร) จำเป็นจะต้องได้รับบริบท** ดังนั้น เราจึงต้อง **“จัดหาบริบท”** ให้กับมัน และผมก็จะนำ **“ช่องว่างแบบจุด”** ซึ่งจะแทนด้วย **“บอลสีเหลือง”** ลงไปวาง เพื่อให้ช่วยทำหน้าที่เป็นบริบทให้แก่ลูกบอลสีดำ (รูปที่ 2)

คราวนี้คุณพ้องกับภาพด้านบนนี้แล้วหรือยัง สำหรับคุณมันอาจจะดูสมบูรณ์ดี เพราะสสารแบบจุด หรือบอลสีดำ ได้รับบริบทเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ในสายตาของหลักความต้องการบริบท **ช่องว่างแบบจุด หรือบอลสีเหลืองสองลูกข้างๆ** ยังมีความหมายที่**ไม่สมบูรณ์** เพราะพวกมันก็มีความต้องการบริบทด้วยเช่นกัน ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหานี้ ผมจึงจำเป็นจะต้องนำบอลดำมาใช้อีกสองลูก เพื่อเป็นบริบทให้กับบอลสีเหลือง (รูปที่ 3) – เอาละ ตอนนี้คุณเริ่มจับทิศทางของสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นออกแล้วหรือยัง

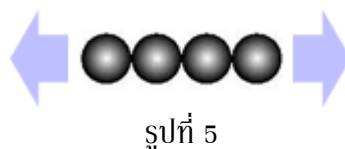

หากคุณสังเกตดีๆ คุณจะเห็นว่า **หลักความต้องการบริบทของเราเป็นหลักการที่ “เติมไม่เต็ม”** เพราะไม่ว่าเราจะนำบอลสีใดลงไปวาง หลักการของเราก็จะเรียกร้องให้วางบอลอีกสีหนึ่งลงไปเป็นบริบทเสมอ จนกลายเป็น “กิจกรรมอันไร้จุดสิ้นสุด” และนี่เองก็คือ “ก้าวแรก” ของกิจกรรมพัฒนาการมิติ โดยตอนนี้คุณจะได้เห็นว่า จุดๆ เดียวของเราในตอนต้น ได้ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็น “เส้นที่จะยาวออกไปอย่างไร้จุดสิ้นสุด” ซึ่งเป็น “เส้นลูกผสม” อันประกอบขึ้นจาก “สสารแบบจุด” กับ “ช่องว่างแบบจุด” (รูปที่ 4)

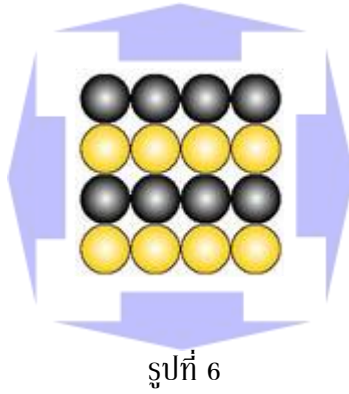

ถึงตรงนี้ คุณเข้าใจภาพกิจกรรมที่ผมเพิ่งทำให้ดูนี้ไหม มันไม่ได้ซับซ้อนอะไรเลยนะ เราแค่มีสิ่งสองสิ่งที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คือ สสารแบบจุด กับช่องว่างแบบจุด” แล้วก็หลักการๆ หนึ่ง คือ “หลักความต้องการบริบท” ที่มาสั่งงานว่าความต้องการการพึ่งพาต้องดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จากนั้น “จุด” ของเรา จึงถูกเปลี่ยนให้กลายเป็น “เส้น”

เราเดินทางกันต่อ เอาละ เมื่อจุดของเราถูกเปลี่ยนให้เป็นเส้น คราวนี้คำถามก็คือ จะเกิดอะไรขึ้นหากเราเปลี่ยนภาพของเส้นลูกผสมใน รูปที่ 4 ให้กลายเป็นเส้นที่มีแต่บอลสีดำล้วนๆ คำตอบก็คือ เราจะได้ผลผลิตใหม่อีกชนิดหนึ่ง ที่จะเรียกว่า “สสารแบบเส้น” (รูปที่ 5) (จากนี้ไปผมจะตัดบอลที่เหลือเพียงสีลูก เพื่อให้ดูกะทัดรัด โดยจะมีลูกศรใส่ไว้เพื่อบอกว่ามันมีความยาวต่อออกไปอย่างไร้สิ้นสุด)

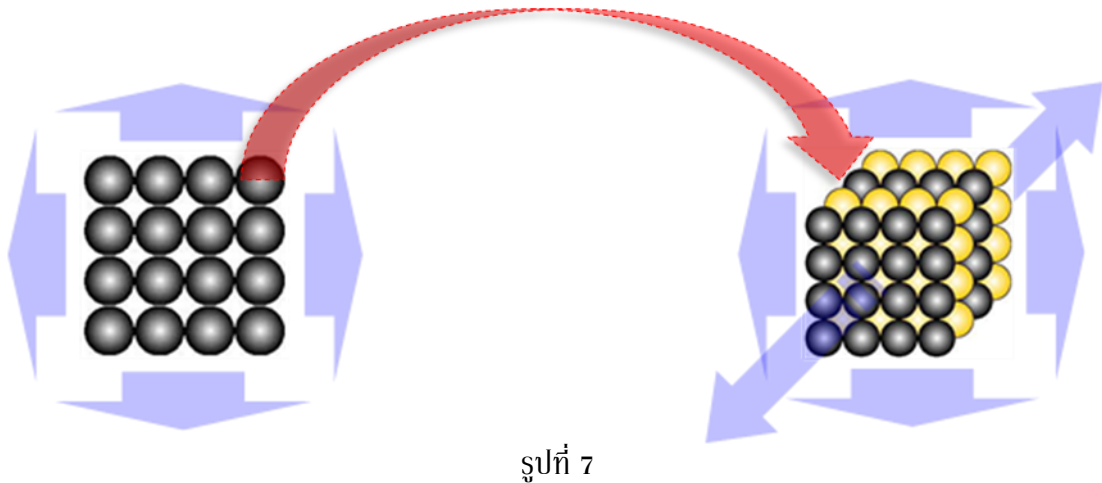

คุณเดาออกไหมว่าจะเกิดอะไรขึ้น – ผมว่าคุณเดาออกนะ (เพราะผม assume ว่าคุณเข้าใจหลักความต้องการบริบทเป็นอย่างดีแล้ว) นั่นคือ หลักการของเรานำ “แถวของบอลสีเหลือง” หรือ “ช่องว่างแบบเส้น” เข้ามากระหนาบสิ่งที่เราสร้างขึ้น โดยจะเป็นไปในแบบเดียวกันกับกรณีของจุดเมื่อครู่แล้วเปลี่ยน “เส้นเดี่ยวๆ” ที่เรามีให้กลายเป็น “แผ่นลูกผสม” ซึ่งจะกว้างออกไปอย่างไร้จุดสิ้นสุด (รูปที่ 6)

รูปที่ 6

และเช่นเคย เมื่อเรานำแผ่นลูกผสมมาเปลี่ยนสีลูกบอลภายในให้เป็นสีดำทั้งหมด สิ่งที่เราได้ออกมา จะถูกเรียกว่า “**สสารแบบแผ่น**” (รูปที่ 7 – ซ้าย) แล้วหลักการของเราก็จะทำงานเหมือนที่เคยทำมา ก่อนหน้านั้น คือจะเปลี่ยนสิ่งที่เรามีให้กลายเป็นการซ้อนกันอย่างไม่รู้จบ ระหว่าง “สสารแบบแผ่น” กับ “ช่องว่างแบบแผ่น” (รูปที่ 7 – ขวา)

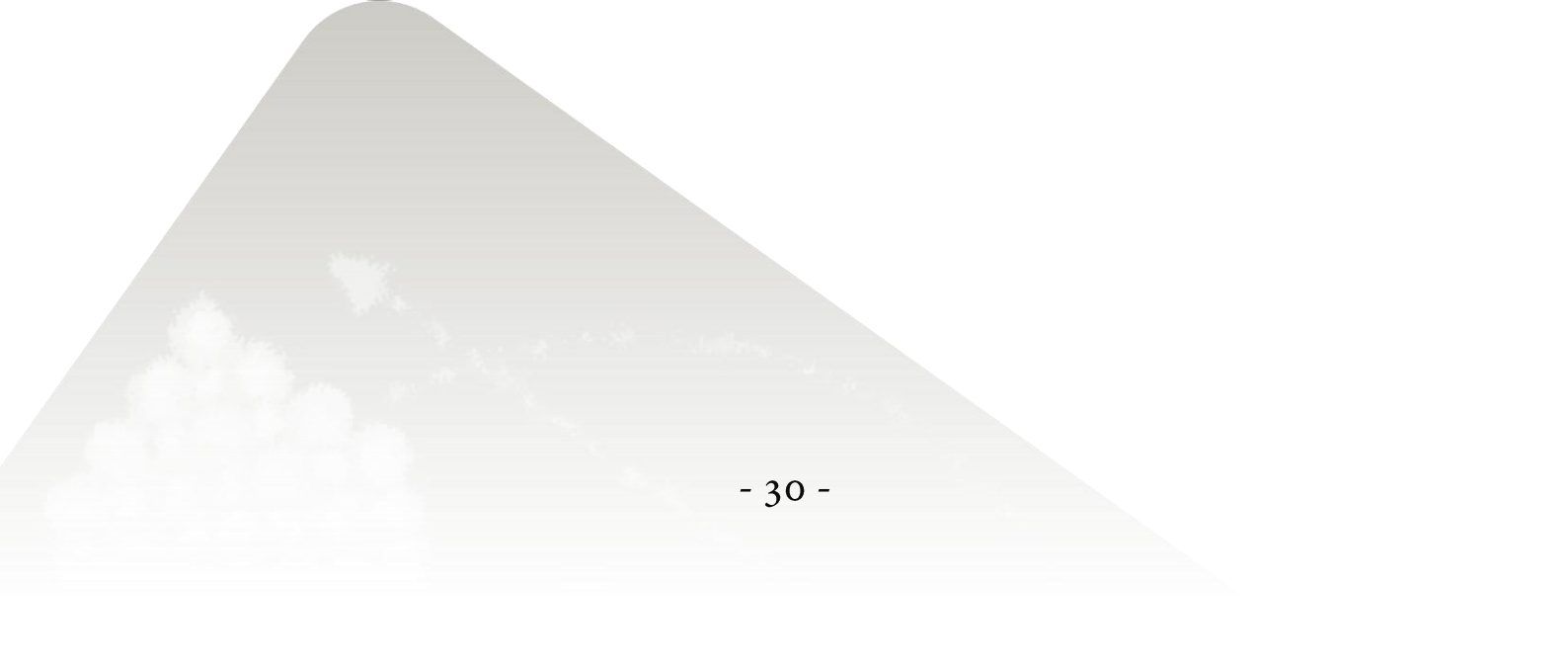
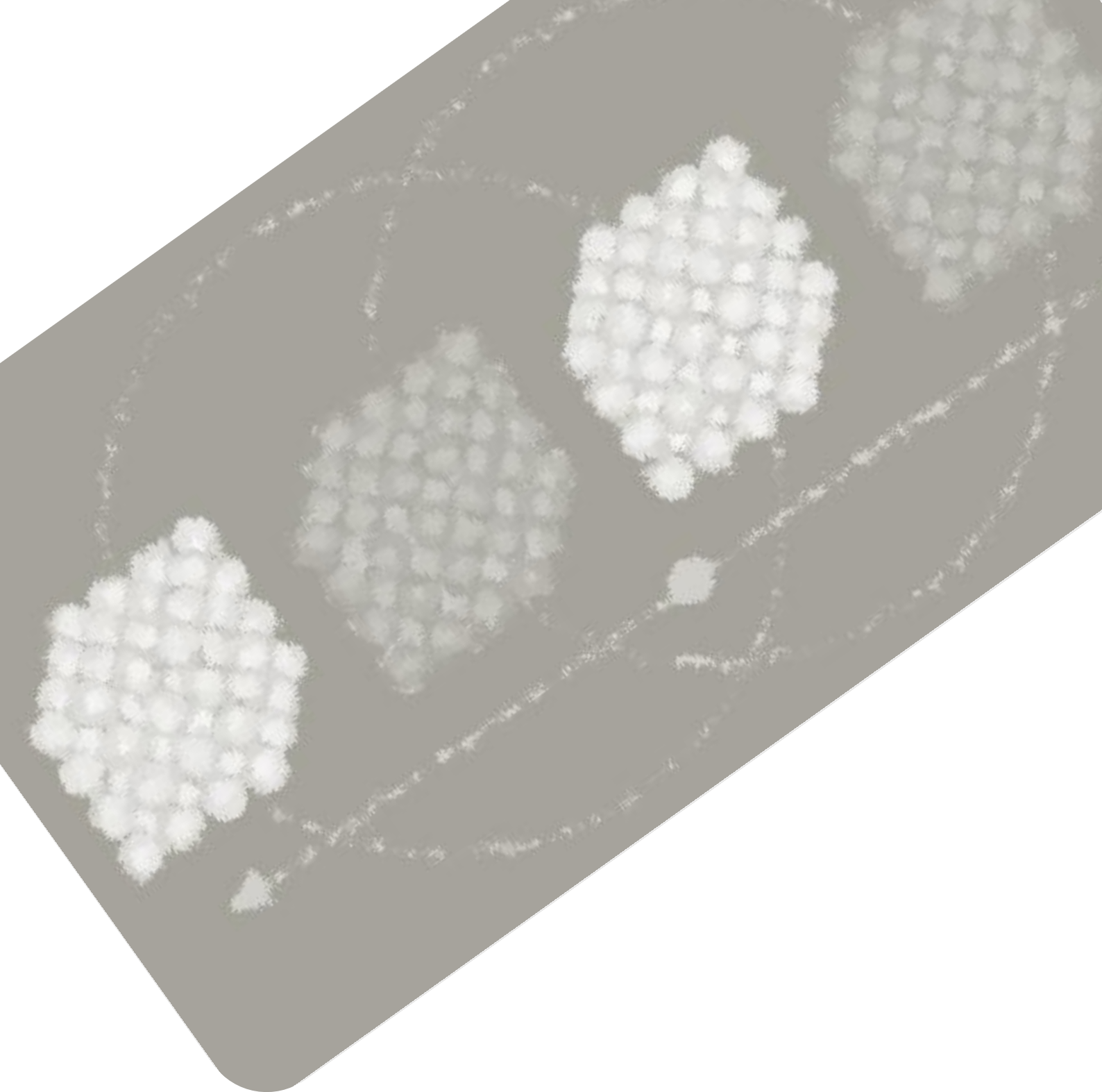
รูปที่ 7

ผมอยากบอกคุณว่ามีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ตรงนี้ คุณลองดู รูปที่ 7 – ขวา เมื่อเห็นแล้วคุณคิดว่ามันคือ รูปลูกบาศก์หรือเปล่า – ถ้าใช่ ผมอยากให้คุณลองคิดดูใหม่ เพราะคุณจะต้องไม่ลืมนะว่า 1. แผ่นสีดำ กับ แผ่นสีเหลืองของเขาแต่ละแผ่นๆ กว้างออกไปอย่างไรจุดสิ้นสุด (เพราะมันแปลงมาจาก รูปที่ 7 – ซ้าย) และ 2. แผ่นสีเหลืองในภาพนั้นเป็นช่องว่างที่จริงๆ แล้วคุณจะไม่สามารถมองเห็นมันได้ ดังนั้น จากสองข้อที่ว่านี้ **รูปที่ 7 – ขวา** จึงยังไม่ใช่รูปของลูกบาศก์ หรือรูปทรงลอยตัวอย่างที่เราคุ้นเคยกัน ซึ่งผมจะตั้งชื่อ รูปลักษณะแบบนี้ว่า “**ความหนา**” และสิ่งที่อยู่ใน รูปที่ 7 – ขวา จะถูกเราเรียกว่า “**ความหนาลูกผสม**”

(** คุณไม่ต้องแปลกใจ รูปลักษณะแบบนี้ไม่ใช่สิ่งที่คนทั่วไปรู้จัก ivoผมจะคุยถึงมันให้คุณฟังทีหลัง แต่ตอนนี้เอาเป็นว่า ชื่อของมันคือ “ความหนา” ก็แล้วกัน)

เอาละ ถึงตรงนี้คุณกับผมมี จุด-เส้น-แผ่น-ความหนา แต่หน้าตาของความสัมพันธ์ระหว่างสสาร กับช่องว่าง
ที่เรามีอยู่ในมือตอนนี้ยังไม่ใช่ในแบบที่เราได้เห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งหน้าตาความสัมพันธ์ในลักษณะที่
พวกเราคุ้นเคยกันกำลังจะถูกสร้างขึ้นในลำดับถัดไป

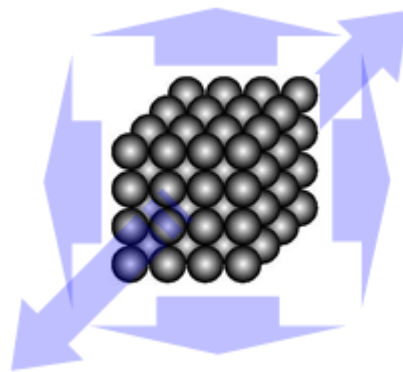

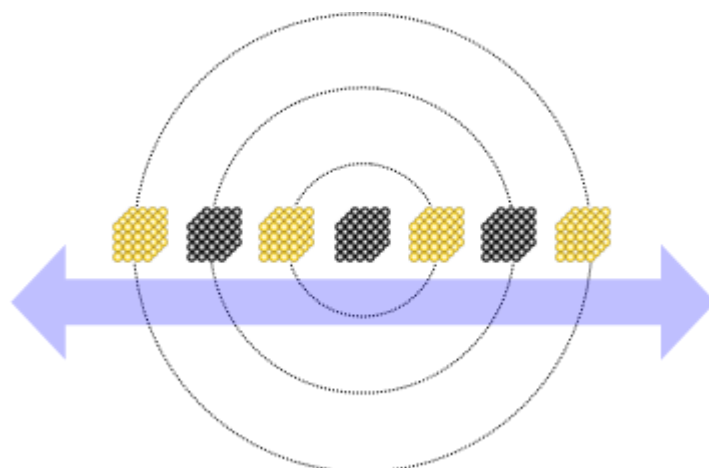
หวังว่าตอนนี้คุณคงจะยังไม่หมดแรงจากการเดินทางแบบ “Theoretical Adventure” นะ เพราะผมกำลังจะชวนคุณเดินทางต่อแบบไม่พัก แต่คุณไม่ต้องงัวงม ถ้าเราผ่านขอบเขตตรงนี้ได้ คุณกับผมก็จะไปถึงทางเรียบกันแล้ว

จาก รูปที่ 7 – ขวา ในบทที่ผ่านมา ผมจะนำมันมาเปลี่ยนสีลูกบอลให้กลายเป็นสีดำทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็จะทำให้เราได้ “สสารแบบความหนา” (รูปที่ 8)

รูปที่ 8

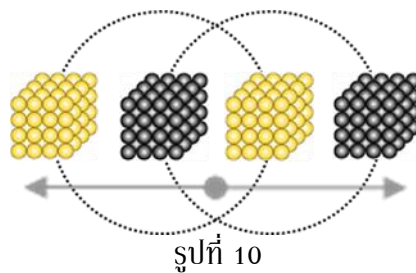
และในลักษณะเดียวกันกับที่ผ่านมา เมื่อเราสร้างสิ่งที่อยู่ใน รูปที่ 8 ขึ้นแล้ว หลักความต้องการบริบทก็จะเริ่มทำงานโดยดึง “ช่องว่างแบบความหนา” เข้ามาทำหน้าที่บริบท จากนั้นก็จะทวนซ้ำกระบวนการจนเกิด “ภาพการหุ้มห่อกันอย่างไม่รู้จบ” ระหว่าง “กลุ่มก้อนของสสาร” และ “กลุ่มก้อนของช่องว่าง” ขึ้นตามมา (รูปที่ 9)

รูปที่ 9

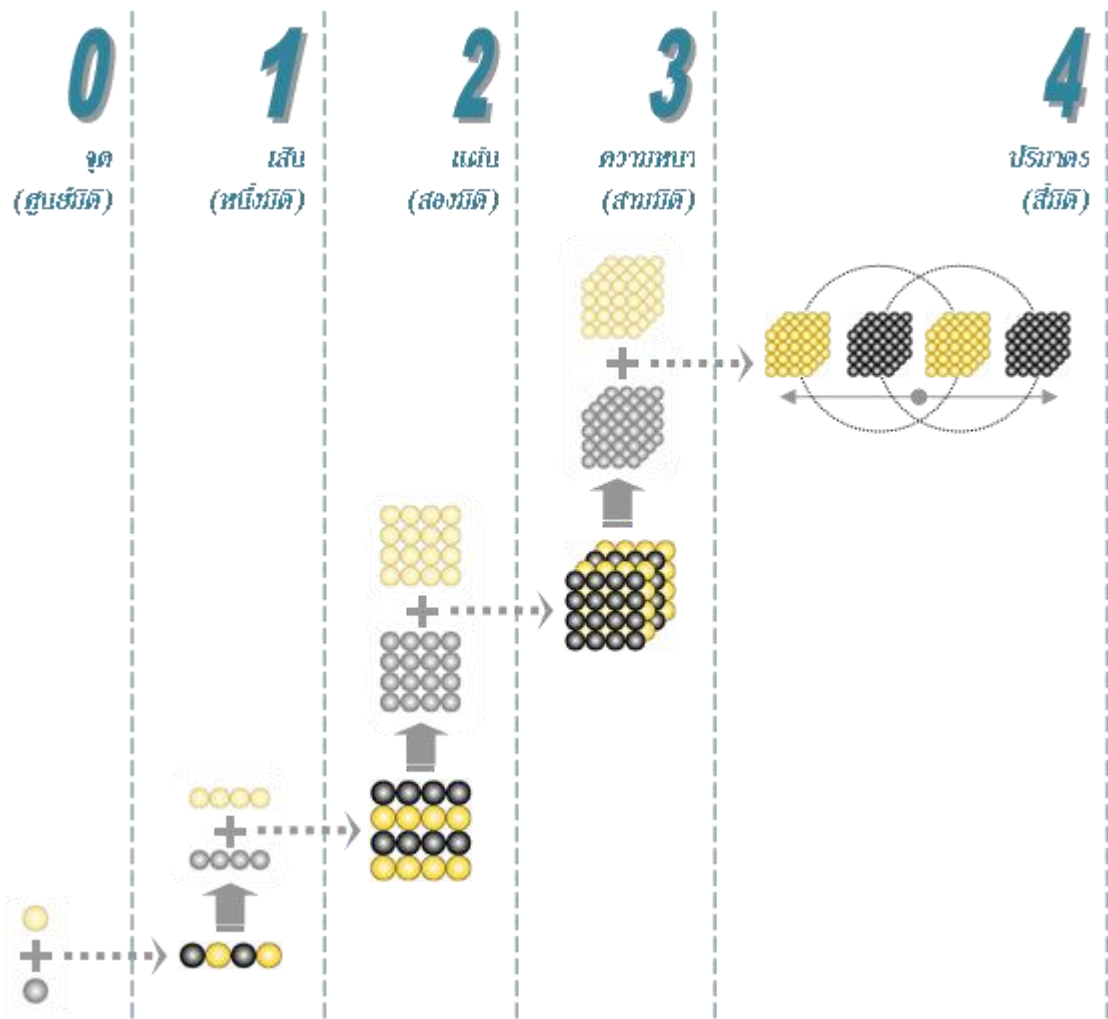
ถึงตรงนี้ ถ้าคุณเกาะติดพัฒนาการมิติ แล้วจินตนาการตามมาเป็นลำดับๆ คุณจะพบว่า ในขั้นนี้ ภาพความสัมพันธ์ของบอลสีดำกับสีเหลืองได้พัฒนาตัวมาอยู่ในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับภาพความสัมพันธ์ระหว่างสสาร และช่องว่าง ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา – คุณเข้าใจผมไหม คุณลองสังเกตสิ่งรอบๆ ตัวคุณดูสิ ในโลกกายภาพแห่งนี้เรามี “สสารที่เป็นกลุ่มเป็นก้อน” หรือ “รูปทรงลอยตัว” (หรือที่คุณชอบเรียกว่า “สามมิติ” นั้นแหละ) โดยมีมันถูกหุ้มห่อจาก “ช่องว่างที่เป็นกลุ่มเป็นก้อน” เช่นกัน (นั่นคือ ช่องว่างรอบๆ เรา ก็เป็นแบบที่มี ความกว้าง ความหนา ความสูง) ตรงนี้เองที่ผมว่าคล้ายคลึงกับรูปข้างบน

เราจะให้ชื่อแก่ความสัมพันธ์ลูกผสมในแบบ รูปที่ 9 นี้ว่า “ปริมาตร (ปริมาตรลูกผสม)” และเพื่อให้ดูกะทัดรัด ผมจะขอแทนสิ่งที่อยู่ในรูปดังกล่าว ด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงอยู่ใน รูปที่ 10

ตอนนี้ผมมีข่าวดีจะบอก คือการเดินทางของเราผ่านช่วงยากลำบากที่สุดไปแล้ว และหากคุณยังรู้สึกว่าจะเข้าใจแต่ละขั้นแต่ละตอนที่ผ่านมาเป็นอย่างดี ก็เท่ากับว่าคุณเข้าใจพื้นฐานแนวคิดพัฒนาการมิติได้แล้ว และคุณก็พร้อมสำหรับเรื่องเบาๆ อีกสองสามเรื่องที่ผมจะคุยให้ฟังต่อไป

แต่ก่อนจะผ่านบทนี้ ผมจะสรุปกิจกรรมต่างๆ ที่เราทำมาทั้งหมดเป็นแผนภาพ โดยจะให้ชื่อมันว่า “แผนภาพพัฒนาการมิติ” (รูปที่ 11)

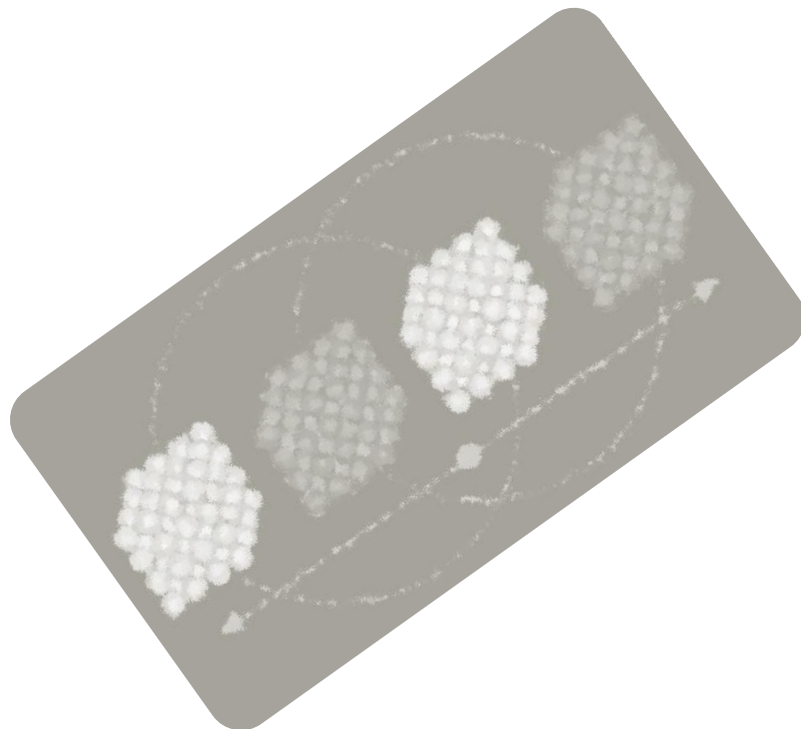
รูปที่ 11

คุณเห็นไหม จากจุดเริ่มต้นที่เราให้ความสำคัญกับช่องว่าง ทำให้เราได้เห็นพัฒนาการอันเป็นระบบระเบียบที่แสดงว่าช่องว่าง กับสสาร จะสามารถมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดได้บ้าง แล้วคุณเห็นไหม ผมใช้เส้นประแบ่ง รูปที่ 11 ออกเป็นห้าคอลัมน์ และใส่เลขกำกับให้คอลัมน์ซ้ายสุดเป็น “คอลัมน์ที่ศูนย์” พร้อมทำภาพลูกบอลลบางส่วนให้เป็นสีอ่อน

สาเหตุที่ผมแบ่งแผนภาพออกเป็นห้าคอลัมน์ ก็เพื่อให้คุณได้เห็น “เอกลักษณ์” ของแต่ละคอลัมน์ ได้ชัดเจนขึ้น อย่างเช่นคุณจะเห็นว่าในคอลัมน์ซ้ายสุดคือ “คอลัมน์ของจุด” และถัดไปก็เป็น “คอลัมน์ของเส้น-แผ่น-ความหนา และ ปริมาตร” ตามลำดับ โดยสำหรับพวกที่เป็นสีอ่อน ก็คือสิ่งที่ยังมีความหมายไม่สมบูรณ์ เพราะมันเป็นเพียงช่องว่าง หรือสสาร ในรูปแบบต่างๆ ที่ยังคงอยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งหากคุณเข้าใจกรอบของหลักความต้องการบริบทดีพอ คุณก็จะทราบได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียง “สิ่งในจินตนาการ” เพราะการอยู่โดดเดี่ยวของสสาร หรือช่องว่าง เป็นกรณีที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ดังนั้น สิ่งที่คุณควรจะให้ความสนใจในแผนภาพข้างบน จึงเป็นบรรดา “กลุ่มลูกผสม” ซึ่งอยู่ในคอลัมน์ที่ 1 ถึง 4

สำหรับเหตุผลที่ผมกำหนดให้คอลัมน์ซ้ายสุดเป็นคอลัมน์ที่ศูนย์ นอกจากการที่สิ่งในคอลัมน์นี้เป็นเพียงสิ่งในจินตนาการแล้ว ผมยังมีเจตนาจะรักษา “รูปลักษณะของเส้น” และ “แผ่น” ให้ถูกเรียกว่าเป็น “หนึ่ง” และ “สองมิติ” ตามทักษะเรื่องมิติของแนวคิดทั่วไป (เส้นคือหนึ่งมิติ แผ่นคือสองมิติ ลูกบาศก์คือสามมิติ) เพื่อพยายามให้แนวคิดนี้มีจุดเชื่อมโยงกับแนวคิดทั่วไปให้มากที่สุด

(ตอนนี้คุณเห็นไหม “รูปทรงลอยตัว” หรือ “รูปทรงแบบมีปริมาตร” ที่คุณชอบเรียกว่า “รูปทรงสามมิติ” นะ หากใช้กรอบความคิดที่เราคุยกันอยู่นี้ มันจะต้องเป็น “มิติลำดับที่สี่”)

ช่องว่างในแบบของเรา – จักรวาลแห่งปริมาตร

คุณเห็นแล้วใช่ไหมว่ามันมีวิธีคิดแบบเป็นระบบระเบียบ ที่เราจะใช้สร้างมุมมองเรื่องมิติขึ้นอย่างมีที่มาที่ไปมากกว่าการคิด และพูดขึ้นลอยๆ – แบบ “ภูมิปัญญาตะวันตก” –

*“หนึ่งมิติ คือมีเพียง ‘ความยาว’
เพราะงั้นถ้ามี ‘ความกว้าง-ความยาว’ ก็ต้องเป็น สองมิติ
และหากมี ‘ความกว้าง-ความยาว-ความสูง’ นั่นก็คือ สามมิติ
แต่อืม..ดูๆ แล้ว ‘เวลา’ ก็สำคัญนี่นา เพราะงั้นให้เป็น มิติที่สี่ เสียเลยก็เข้าทำดี...blah blah blah”
!?!?!?!?!?*

ในทัศนะของผม จุดตัดสินใจสำหรับเรื่องราวที่เราคุยกันตรงนี้ ก็คือคำถามว่า “บริบทมีความสำคัญจริงๆ ไหม” ถ้าคุณตอบว่า “ไม่จริง” ผมก็หวังว่าคุณจะมีกรณีตัวอย่างดีๆ ที่แสดงให้เห็นได้ว่ามีปรากฏการณ์บางปรากฏการณ์ที่สิ่งบางสิ่งสามารถถูกสังเกตได้ในสภาวะอันปราศจากบริบท (เหมือนที่ผมแย้งสมการ $1 - 1 = 0$ โดยยกสถานการณ์ที่คุณใช้เท้าเหยียบอะไรบางอย่างออกไปจนได้ที่ว่างสำหรับวางของ แล้วคุณรู้สึกว่าการเห็นที่ว่างๆ ตรงนั้น แตกต่างจากความหมายของเลขศูนย์ในวิชาเลขนะ) แต่หากคำตอบของคุณคือ “จริง” ผมก็ว่าพวกเราควรจะใช้ความรู้ของชาวตะวันตกแบบฟุ้งหู้หูกันบ้างแล้วละ – ก็การมี “เสียงดัง” และ “พูดมาก” ไม่ได้หมายความว่าฉลาดนี่นะ

มาว่าเรื่องของเรากันต่อดีกว่า อย่างที่บอกไป ภาพความสัมพันธ์ระหว่างสสาร และช่องว่าง ในแบบคอลัมน์ที่ 4 ของแผนภาพพัฒนาการมิติ คือความสัมพันธ์แบบเดียวกับที่เป็นอยู่ในโลกกายภาพของเรา คราวนี้คุณสงสัยไหมว่า ในขณะที่กิจกรรมพัฒนาการมิติบอกเราว่าความสัมพันธ์ในระดับที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ เป็นความสัมพันธ์แบบ “หุ้มห่อกันอย่างไม่รู้จักระหว่างสสาร กับช่องว่าง” แต่ภาพที่เรากำลังเห็นอยู่รอบๆ ตัว กลับมีเพียงสสารที่ถูกรูปร่างห่อหุ้มไว้ เอาละ ผมจะอธิบายให้คุณฟัง

ผมยืนยันว่าจักรวาลแห่งนี้สร้างขึ้นจาก กิจกรรมการหุ้มห่อกันอย่างไม่รู้จักของสสาร และช่องว่าง แต่เราเองต่างหากที่มองไม่ออกว่าช่องว่างถูกหุ้มห่อจากสสารในรูปแบบใด **นั่นก็เพราะเรากำหนดที่จะ “โฟกัสไปยังสสาร” แล้วปล่อยให้ช่องว่างเป็นเพียง “ไม้ประดับ”** ดังนั้น คุณต้องเปลี่ยนจุดโฟกัสใหม่ – คุณลองทำตามดูนะ ผมอยากให้คุณพุ่งความสนใจไปยังช่องว่างที่เห็นอยู่ข้างหน้า คุณเห็นไหมว่า **มันไม่ได้ยาวไกลออกไปตลอดกาล** แต่มันต้องพบกับจุดสิ้นสุดลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง (อย่างเช่นในตอนนี้นี่มันจบลงตรงหน้าหนังสือนี้)

ถ้ายังไม่เชื่อคุณลองเบี่ยงหน้าไปทางอื่นดูบ้างก็ได้ คุณอาจพบกับช่องว่างที่ทอดยาวไปไกลขึ้นกว่าเดิม แต่ถึงอย่างนั้นก็เถอะ มันก็จะต้องมีจุดจบ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ที่สื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏขวางหน้าคุณอยู่ แม้ต่อให้คุณมองขึ้นไปบนฟ้า คุณก็จะต้องเห็นอะไรบางอย่าง – สีฟ้าๆ นั้นแหละ ที่จำกัดขอบเขตของช่องว่างข้างหน้าคุณเอาไว้

เพราะฉะนั้นผมจะสรุปง่ายๆ เลยคือ **ตราบเท่าที่คุณมองออกไปแล้ว “ได้พบอะไรบางอย่าง” สิ่งนั้นเองคือ สสาร** ดังนั้น ต่อให้คุณออกไปอยู่นอกโลก แล้วมองเข้าไปใน “ห้วงอวกาศอันมืดมิด” คุณก็จะได้เห็นช่องว่างที่ไร้สสารห่อหุ้ม เพราะถึงคุณจะหันไปยังทิศทางที่ไม่มีดาวดวงใดขวางหน้าอยู่ ตาของคุณก็ยังคงจะต้อง “เห็นอะไรบางอย่าง” ที่มัน “ดำๆ มืดๆ” อยู่นั่นเอง ซึ่งสิ่งนั้นก็จะต้องถูกจัดว่า อยู่ภายใต้ นิยามของคำว่าสสารที่เราเคยได้ตกลงกันไว้ – คุณต้องไม่ลืมนิยามคำว่าสสารของเรานะ

เป็นยังไงบ้าง คุณพอใจกับคำอธิบายของผมหรือเปล่า แต่ไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ นั้นไม่ใช่ปัญหา เพราะสำหรับผมแล้ว ผมคือคนเขียนทฤษฎี ที่ทำหน้าที่เพียงเสนอแนวความคิด ซึ่งตามกติกาสากลไม่ว่าอย่างไรเสีย มันก็จะถูกถือว่า “ใช้ได้” ตราบเท่าที่ยังไม่มีการพิสูจน์ว่าเป็นเท็จ อีกทั้งในตอนนี้นั้น คุณก็มีสิทธิ์ที่จะไม่พอใจ หรือเห็นค้านกับผมได้อย่างเต็มที่ เพราะหากคุณผ่านมาถึงบรรทัดนี้ตามขั้นตอน – คือไม่อ่านแบบลวกๆ ก็ถือได้ว่าคุณกับผมเข้าใจแนวคิดของเรื่องนี้ดีพอๆ กัน

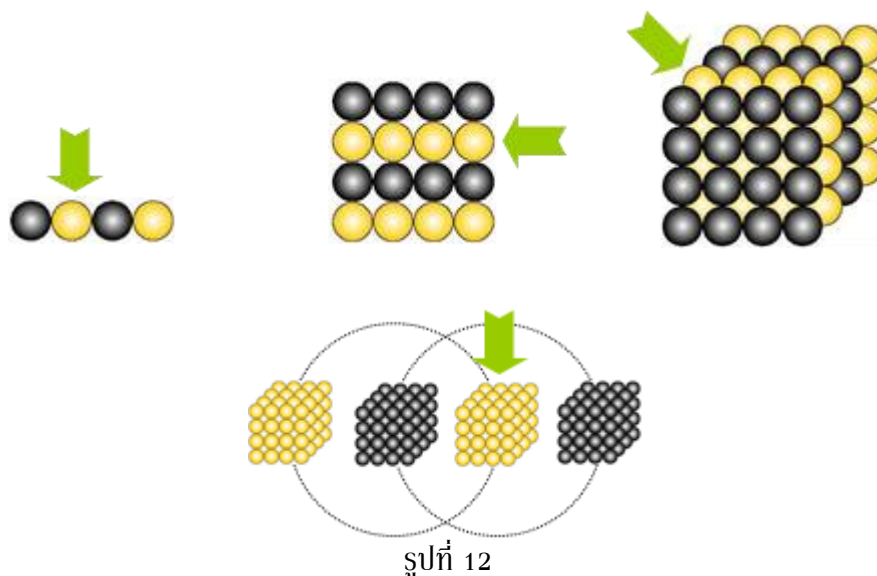
คราวนี้เรามาคุยเรื่องที่มีมันสนุกๆ กันบ้างดีกว่า จำได้ไหม ตอนแรกๆ ที่ผมเริ่มพาคุณดูช่องว่าง ผมมีแบบฝึกหัดให้คุณลองดูปรากฏการณ์ง่ายๆ หลายๆ แบบ แล้วอธิบายมันโดยใช้มันในทัศน์ของช่องว่างเข้ามาช่วย อย่างเช่นที่ผมบอกว่า คุณจะตราบว่ารถกำลังเคลื่อนไปข้างหน้า เพราะเห็นช่องว่างด้านหน้ารถหายไป และช่องว่างด้านท้ายรถเพิ่มขึ้น เอาละ ตอนนี้นั้นคุณมีความรู้ที่แตกฉานมากขึ้นแล้ว ซึ่งมันจะทำให้คุณสามารถสร้างอรรถาธิบายเกี่ยวกับช่องว่างได้แพรวพราวยิ่งขึ้นไปอีก ผมจะยกตัวอย่างให้คุณดู

สมมุติว่าคุณกำลังพาใครเดินทางไปที่ต่างจังหวัด แล้วอยู่ๆ เขาเกิดอารมณ์เสีย แกรมบ่น (แกมตำหนิ) ขึ้นว่า “ทำไมมันไกลจัง” หากเป็นตอนที่เรากำลังคุยกันใหม่ๆ คุณอาจอธิบายให้เขาฟังได้เพียงว่า “เพราะระหว่างเขากับปลายทางมีช่องว่างขวางอยู่” – เชื่อกันสิ คำตอบนี้ยังไม่ลุ่มลึกพอที่จะทำให้เขาหายโกรธได้หรอก

ในตอนนี้นั้น คุณมีความรู้เรื่องช่องว่างแน่นขึ้นแล้ว คุณอาจลองตอบเขาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอธิบายให้เขาฟังถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสสาร กับช่องว่าง ที่แวดล้อมพวกเราอยู่ – ตรงนี้คุณต้องพูดอย่างใจเย็นนะ โดยบอกเขาว่า สาเหตุที่เขาต้องรู้สึกถึงระยะทางที่ยาวไกล มาจากการที่จักรวาลแห่งนี้ เป็น **“จักรวาลแบบ ปริมาตร”** คือมันถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่าง “สสารที่เป็นกลุ่มก้อน (สสารแบบความหนา)” กับ “ช่องว่างที่เป็นกลุ่มก้อน (ช่องว่างแบบความหนา)” ซึ่งเมื่อดูจากลำดับขั้นของพัฒนาการนี้ก็คือความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนอยู่ในระดับที่สี่ ด้วยเหตุนี้ พวกเราจึง “ตกอยู่ในภาวะจำยอม”

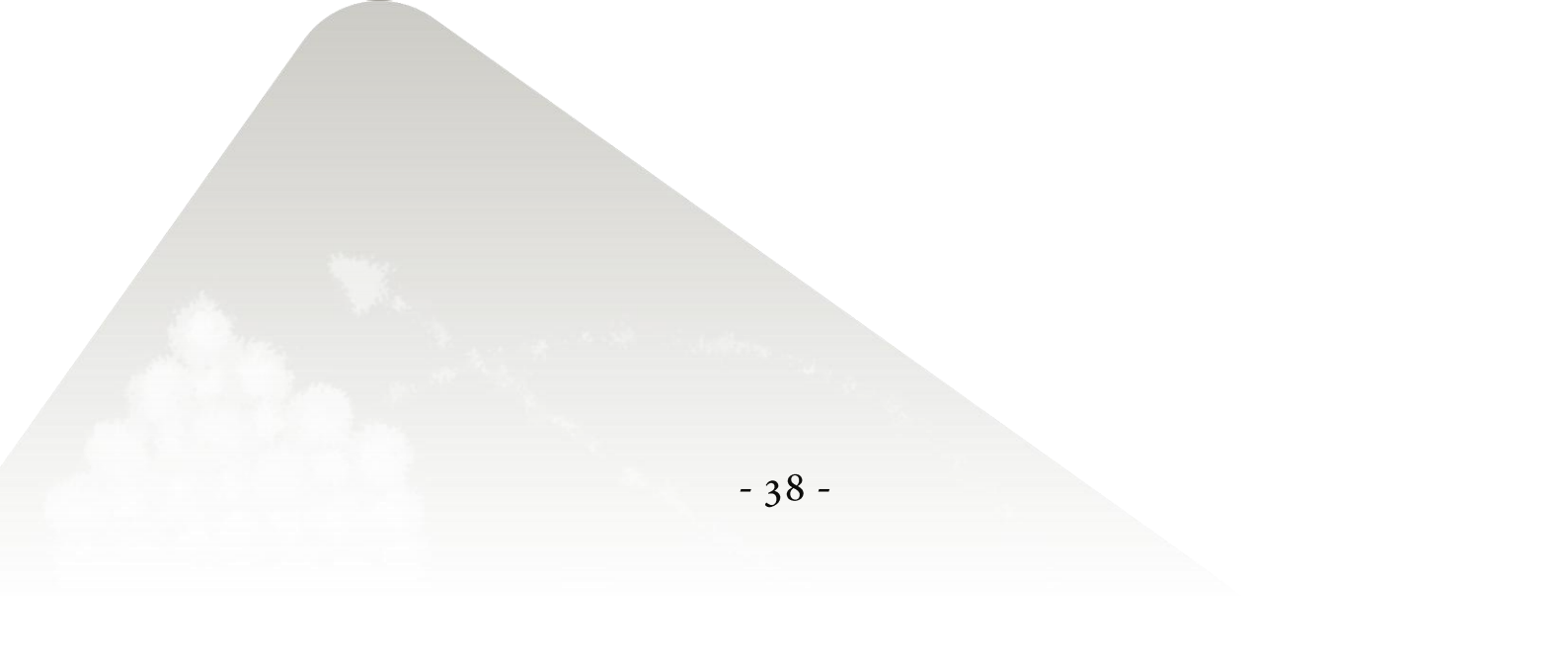
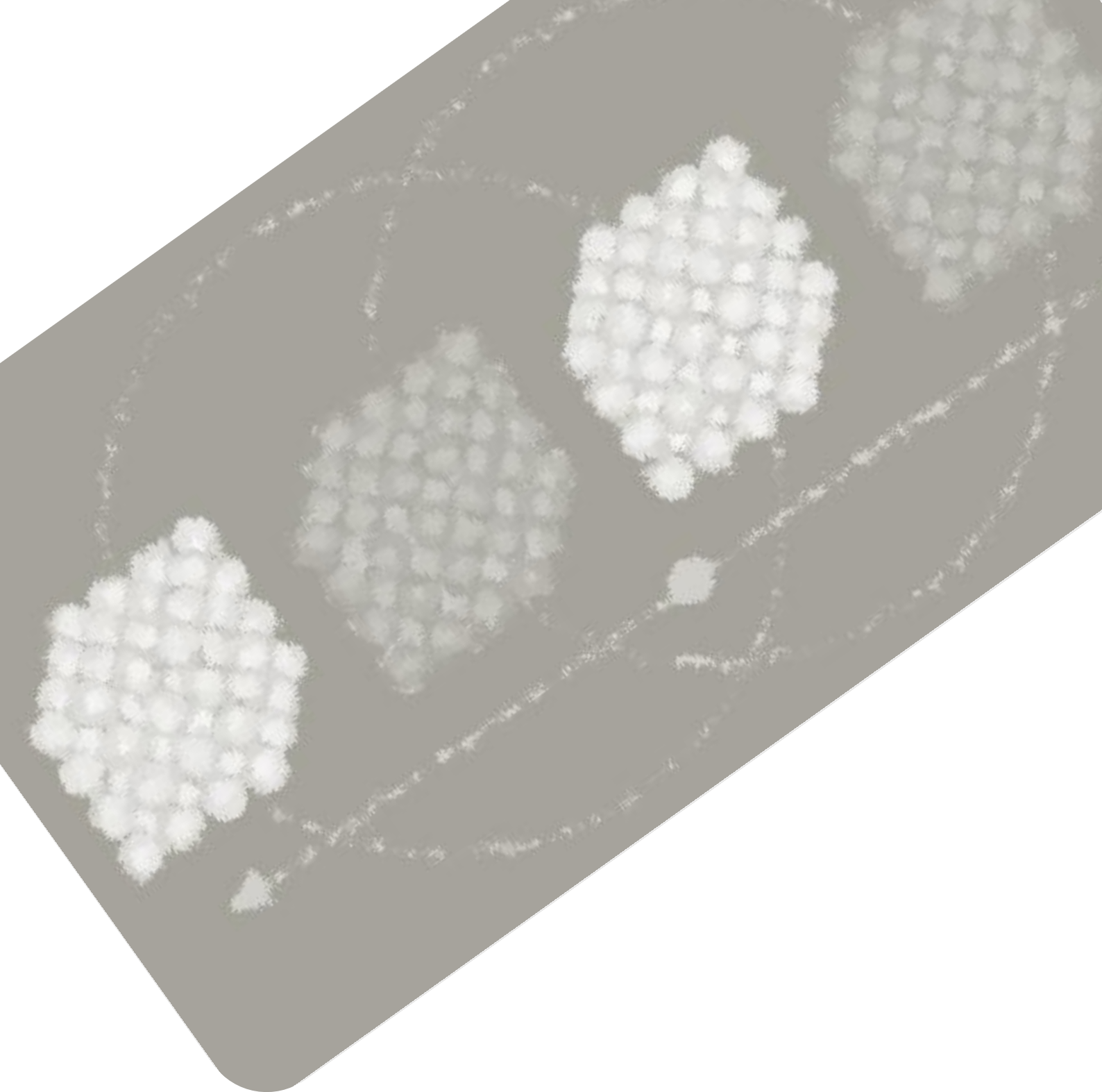
ที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่กับการมี “ระยะ และขนาด” – อธิบายกันถึงขนาดนี้แล้ว ผมว่าเขาต้องเริ่มเห็นใจ และหายโกรธบ้างแล้วละ

โอเค เมื่อเขาจะยังอารมณ์ไม่ดีขึ้น คุณก็อาจพูดปิดความผิดไปว่าคุณไม่ได้สร้างมันขึ้นมา และไม่ได้คิดที่จะแก้มันเขาด้วย แต่มันเป็นเหตุสุดวิสัยที่มีช่องว่างแบบนี้ขวางอยู่ ซึ่งหากคุณเลือกได้ คุณก็อยากจะช่วยเขาโดยการนำ “ช่องว่างตระกูลอื่นที่อยู่ต่ำกว่า” มาใช้แทน – อิม แต่ผมว่าถ้าคุณพูดเฉยๆ เขาคงไม่เข้าใจหรอก เขาอย่างนี้ เพื่อเหลือดีกว่าเพื่อขาด ผมเตรียมภาพประกอบไว้ให้คุณใช้ด้วยดีกว่า (รูปที่ 12)

ลองดูภาพที่ผมเตรียมมาให้ คุณจะเห็น เส้นลูกผสม-แผ่นลูกผสม-ความหนาลูกผสม อยู่ด้านบน ส่วน ปริมาตรลูกผสม อยู่ด้านล่าง สิ่งที่คุณต้องทำก็เพียงให้เขาดูความต่างของสิ่งที่ลูกศรชี้เขียวชี้อยู่ แล้วถาม เขาว่า เห็นไหม ในขณะที่ลูกบอลสีเหลืองของกลุ่บลูกผสมสามกลุ่มบน มันหนาแค่เพียง “หนึ่งลูกบอล” (คือ “จุดหนึ่งจุด” โดยจุดเป็นสิ่งที่ไร้ขนาด) แต่ของปริมาตรลูกผสมที่อยู่ด้านล่าง มันเกาะกันอยู่ถึง 4 ลูก (จำนวนตรงนี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญ คุณเพียงต้องชี้ให้เขาเห็นความแตกต่าง) แล้วจึงสรุปให้เขาฟังว่า เจ้านี้แหละ คือตัวการของการมีระยะทาง และความไกล โดยในอนาคตหากคุณเลือกได้ คุณก็จะเอาช่องว่าง แบบสามอันบนมาให้เขาใช้ ซึ่งนั่นก็จะทำให้การเดินทางของเขาสั้นลง – คือตรงนี้ผมแค่ให้คุณพูด หยอดคำหวานกับเขานะ เพราะมันเป็นจริงไม่ได้หรอก

คุณเชื่อผมสิ ถ้าอธิบายชัดเจนขนาดนี้ แถมคุณมีภาพประกอบให้ดูอีก ต่อให้เขาใจยักษ์ใจมารแค่ไหน ก็โกรธคุณไม่ลงหรอก เพราะมันเห็นชัดๆ อยู่แล้วว่าไม่ใช่ความผิดของคุณ ก็จริงไหมล่ะ นี่มันเป็น “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ที่คุณเลือกไม่ได้นี่นา เพราะฉะนั้นเขาจะต้องเห็นใจคุณสิ อิม แล้วเชื่อผมอีกอย่าง ต่อไปเขาจะไม่ถามคุณอีกแล้วละว่า “ทำไมมันไกลจัง” – ดี สมน้ำหน้าพวกชอบถามแบบไม่กะให้เราตอบ

คุณหายเหน็อยจากการเดินทางแล้วหรือยัง ที่จริงพวกเรามาถึงสุดทางตั้งแต่บทก่อนหน้าี้กันแล้ว คือคุณได้รู้จักกับช่องว่างตามทีผมตั้งใจไว้ ดั่งนั้นแต่เดิม ที่ตรงนี้จึงเป็นหน้ากระดาษของบทองสุดท้าย ก่อนทีเราจะได้โบกมือลากัน แต่หลังจากทีเล่าเรื่องเมื่อก็เสร็จ แล้วเดินออกไปพักสายตาข้างนอก ผมก็เกิดนึกถึงคำๆ หนึ่งขึ้นมาได้ และก็เห็นว่ามันมีส่วนเกี่ยวข้องกับช่องว่างทีเรากำลังสนใจกันอยู่ นี้ตามสมควร เอาละ ถึงมันอาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงแบบทีเราดัดจับไปไว้ในแผนภาพพัฒนาการมิตี แต่มันก็คือสิ่งทีเรียกว่า “ช่องว่าง” เหมือนกัน และในบางคุณลักษณะก็มีความคล้ายคลึงกับช่องว่าง ตามนิยามของเราอยู่ไม่น้อย ดั่งนั้น ผมจะนำเรื่องนี้มาคุยกับคุณ ซึ่งมันจะพาเราไปเห็นรากฐานของความแตกต่างระหว่างวิถีวัฒนธรรมของชาวตะวันออก กับชาวตะวันตกในมุมมองทีน่าสนใจทีเดียว

คุณเคยได้ยินคำว่า “อภิปธานัญญายตนะ” บ้างไหม คำๆ นี้เป็นศัพท์เทคนิคของคนในแวดวง “สมถกรรมฐาน” – อืม ผมไม่แน่ใจว่าคุณจะเข้าใจไหม เอาเป็นว่าคุณรู้จัก “การทำสมาธิ” หรือเปล่า – คุณคงรู้จักนะ การทำสมาธิก็คือการนำจิตใจไป “เคล้าเคลีย” หรือพูดงายๆ คือ “คิดถึง” สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบรรดาสิ่งทีเอาจิตใจไปเคล้าเคลียเหล่านั้น เกือบทั้งหมดก็จะเป็นสิ่งที “มองเห็น-จับต้องได้” (หากพูดเป็นคำของหนังสือเล่มนี้ก็ต้องเรียกว่า “สสาร”) อย่างทีคุณอาจจะเคยได้ยิน มาบ้าง เช่น ลมหายใจ ท้องทีพองทียุบ เปลวเทียน น้ำ ฯลฯ โดยการเพ่งจ้องยังสิ่งเหล่านี้ ปลายทางทีมันจะพาไป ก็คือสิ่งทีเรียกว่า “รูปลาน” อันเป็นภาวะซึ่งมีความเต็มอ้อมของจิตใจหล่อเลี้ยงอยู่ ชนิดทีไม่มีสุขใดๆ ของโลกเทียบได้ (ตรงนี้ผมไม่ได้ทราบด้วยตัวเองนะ จำๆ เขามาพูดเหมือนกัน)

คราวนี้ อภิปธานัญญายตนะทีเราจะพูดถึงกันคืออะไร อยู่ทีไหน คำตอบก็คือ มันก็เป็น “ช่องว่าง” เช่นกัน แต่เอาละ ไม่ว่ามันจะเหมือนหรือต่างจากช่องว่างของพวกเราทีมากน้อยก็ไม่ว่าสำคัญ แต่ความเหมือนหนึ่งทีน่าสนใจก็คือ ช่องว่างแบบอภิปธานัญญายตนะก็เป็นสิ่งทีต้อง “รู้ด้วยใจ” เช่นเดียวกับช่องว่างตามนิยามของพวกเรา สำหรับปลายทางของการเคล้าเคลียจิตใจอยู่กับช่องว่างแบบนี้ ก็คือการได้สิ่งทีเรียกว่า “อรูปลาน” ทีกล่าวกันว่าสุขุมลุ่มลึกละเอียดปราณีตยิ่งกว่ารูปลานขึ้นไปอีก – รูปลานว่าแน่แล้ว อรูปลาน แน่กว่า (อันทีจริงการเข้าอรูปลานมีทางเข้าอื่นๆ นอกจากอภิปธานัญญายตนะอยู่อีก แต่ผมจะไม่พูดถึง)

เอาละ คราวนี้เท่าทีผมเรียนจากวิชาในหมวดสังคมศึกษาตั้งแต่ชั้นประถม จนถึงมหาวิทยาลัย ผมเห็นว่า “ลาน” เป็นสิ่งทีอยู่เฉพาะในภูมิปัญญาตะวันออก (เพราะในตำราไม่เคยพูดถึงเรื่องนี้ของฝั่งตะวันตก) ในขณะที่ฝั่งนี้จะมีจุดเด่นก็คือในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และประดิษฐกรรม และนี่แหละคือประเด็นทีผมจะหยิบมาคุย

สมมุติเราถามคนทั่วไปว่าทำไมปัจจุบันชาวตะวันตกจึงเจริญด้านวิทยาการมากกว่าชาวตะวันออก ผมเชื่อว่าคนส่วนใหญ่ (แม้จะไม่เอ่ยปากยอมรับตรงๆ) จะคิดถึงคำตอบประเภท คนฟากโน้นฉลาดกว่า มุ่งมั่นกว่า คิดเป็นระบบกว่า และอื่นๆ ที่ดีกว่า ซึ่งมันอาจจะจริงหรือไม่ก็ได้นะ แต่มาฟังมุมมองของผมบ้าง

หากเริ่มจากการตั้งสมมุติฐานว่า “มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ต่างดิ้นรนหาความสุข” เราก็จะได้มุมมองว่า กิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนทำไปนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อการแสวงหาความสุข ซึ่งหากคุณสังเกตตัวเองดีๆ คุณก็จะพบว่าความสุขทั้งหลายต่างทำงานอยู่ในจิตใจ ไม่ใช่กาย – ตรงนี้คุณงงใหม่ คือคุณอาจอยากเห็นภาพสวยๆ ฟังเสียงเพราะๆ ดมกลิ่นหอมๆ ลิ้มรสชาติอร่อยๆ หรือได้สัมผัสที่พึงประสงค์ แต่สิ่งดีๆ เหล่านั้นก็เป็นเพียง “ทางผ่าน” สำหรับให้ความสุขเข้าสู่จิตใจ – จริงไหม คุณต้องลองสังเกตด้วยตัวเอง

ดังนั้น จากมุมมองนี้ หากถามว่า “ทำไมชาวตะวันตกจึงเจริญทางวัตถุ” มันจึงเป็นไปได้ที่เราจะอธิบายว่าการที่เขามีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสิ่งต่างๆ หรือองค์ความรู้ต่างๆ นั้น ก็เพื่อให้ได้ “ทางผ่านของความสุข” ซึ่งจากมุมมองเดียวกัน หากเราถามว่า “ทำไมชาวตะวันออกจึงไม่เจริญทางวัตถุ” มันก็เป็นไปได้เช่นกัน ที่อาจเป็นเพราะคนฟากเราอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรม ที่มีกลไกสำหรับสร้างความสุขภายในใจขึ้นมาได้เอง

จริงอยู่ ใช่ว่าคนตะวันออกทุกคนจะสามารถเสพพานได้ แต่การที่เผ่าพันธุ์ฟากนี้มีกิจกรรมของฉนวน มันคือตัวบ่งชี้ว่า คนในฟากของเรามี “เทคนิคในการดูแลความหิวของจิตใจ” ในแบบที่ต่างไปจาก ฟากตะวันตก (คือ คนทางโน้นเวลา “ใจหิว” เขาอาจออกไปจัดการกับสิ่งต่างๆ ภายนอก ในขณะที่คนทางนี้ทำเพียงนำใจไปแนบไว้กับลมหายใจ แล้วความหิวก็คลายตัวลง – อันนี้แค่สมมุติเป็นตัวอย่งนะ)

ดังนั้น ในแง่ของความฉลาดหรือโง่ ผมคนหนึ่งละที่ไม่เชื่อว่าคนในฟากตะวันตกฉลาดกว่าฟากตะวันออก เพราะความเจริญทางวัตถุอาจเป็นเพียง “ภาพสะท้อนของความสามารถในการดิ้นรนสนองความหิวของจิตใจด้วยสิ่งของ” แต่การที่คนฟากนี้ “ดูราวกับว่า” ด้อยปัญญากว่าฟากโน้น ผมก็เชื่อว่าเป็นเพราะเรา “หลวมตัว” ไปใช้แบบวัดของเขา (รวมถึง iPhone iPad และ i อื่นๆ ของเขา) อีกทั้งมองตัวเองผ่านมาตรฐานที่เขาสร้างขึ้น ซึ่งยิ่งเรา “บ้าจี้” พยายามไปวิ่งตามเขาเท่าไร เราก็ยิ่งเสียศักยภาพในการเข้าถึงภูมิปัญญาของฟากเราเองมากขึ้นเท่านั้น (คือ ใจที่ชานไปหาวัตถุจะ “ลืมหืมตัวเอง” ตัวอย่างง่ายๆ อย่างในขณะนี้ คุณจะไม่ทราบหรือกว่าใจของคุณกำลังสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ – จริงไหม – คุณต้องหยุดอ่าน แล้วพยายาม “มองหาใจ” ดังนั้น ในเมื่อ “ไม่เห็นใจ” เราจึงไปทำอะไรๆ กับใจไม่ได้เลย) แถมถูกยึดเยียดให้อยู่ในฐานะ “ผู้ตามกัน” ทั้งที่จริงๆ แล้วเราเป็น “ผู้นำ” ในแง่การทำนุบำรุงจิตใจให้เต็มอิมอยู่ในสุขได้โดยตัวของมันเอง

ผมพูดเรื่องเครียดเกินไปหรือเปล่า แต่ผมก็เชื่ออย่างนั้นจริงๆ นะ คุณลองเอาฝรั่งมาวัดในกรอบภูมิปัญญาของเราบ้างสิ อย่างความรู้เรื่องสมาธิ ฌาน อากาสาณัญญาตนะ หรือมนต์ศันอื่นๆ ที่จะรู้ได้ด้วยใจ (รวมถึงเรื่องช่องว่างที่เรากำลังคุยกันอยู่นี้ด้วย) พวกนั้นนะสูเราไม่ได้หรอก

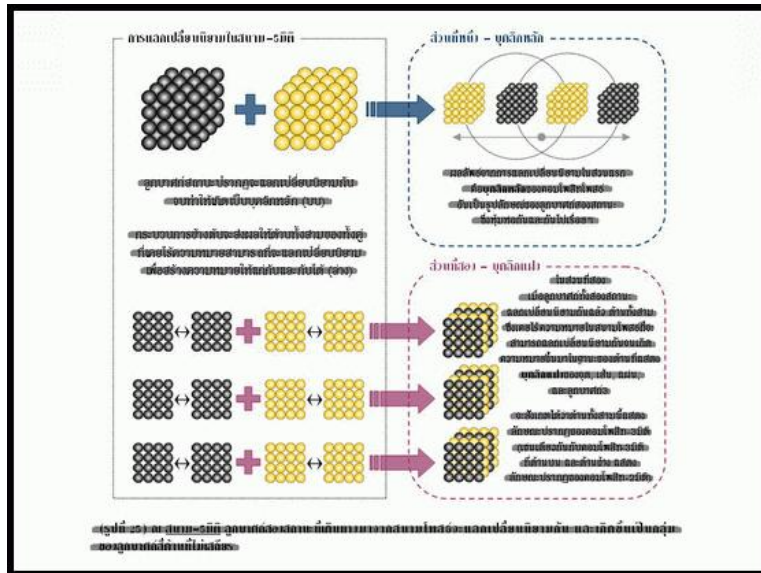
อันที่จริง ผมมีแผนจะเล่าเรื่องต่างๆ อีกมากที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องช่องว่าง แต่เนื่องจาก **“มหาอุทกภัยแห่งชาติ”** ทำให้ผมพร้อมครอบครัวกลายเป็น “ผู้อพยพ” ที่ต้องหนีน้ำจากสะพานใหม่ – เขตสายไหม มาอยู่ยังศูนย์พักพิงส่วนตัวหนองไผ่ – จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยก่อนหน้าที่จะตัดสินใจหนี ผมกับทางบ้านก็ต้องเสียเวลาเตรียมรับมือน้ำอยู่เกือบหนึ่งสัปดาห์ ดังนั้น จึงมีบางประเด็นที่ผมไม่มีเวลาพอจะนำมากล่าวถึง แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะรำลាក់ ผมจะขอเล่าเรื่องเหล่านั้นให้คุณฟังแบบคร่าวๆ ไว้สักหน่อยก่อน เพื่อว่าในอนาคตเราจะมีโอกาสได้กลับมาคุยกันใหม่

เรื่องแรก คือเรื่อง **“มิติที่หายไป”** คือหากคุณพลิกกลับไปดูแผนภาพพัฒนาการมิติใน คอลัมน์ที่ 3 คุณจะเห็นว่า “กลุ่มลูกผสม” ที่อยู่ในนั้น ที่ชื่อ **“ความหนา”** ไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ในกรอบความคิดเรื่องมิติของคนทั่วไป (ในความคิดของคนทั่วไป เรามี เส้น – หนึ่งมิติ แผ่น – สองมิติ รูปทรงลอยตัว – สามมิติ) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ควรจะต้องตั้งคำถามว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องมิติของเราแต่เดิม มีความถูกต้องหรือไม่ หรือธรรมชาติของมิติเป็นไปตามที่ได้คุยกันในหนังสือเล่มนี้

อ้อ แล้วก็มีปัญหาอีกอย่างเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าความหนา คือ **คุณจะไม่สามารถเข้าใจรูปลักษณะแบบนี้ได้โดยอาศัยความเคยชิน** เพราะภาพที่เห็นจะหลอกให้คุณคิดว่ามันเป็นลูกบาศก์ ทั้งที่จริงๆ แล้วกระบวนการพัฒนาการมิติที่เราได้ทำเป็นลำดับขั้นๆ บอกแก่เราว่า มันเป็นสิ่งที่มีความเพียง **“สามด้าน”** ซึ่งต่างไปจากรูปลูกบาศก์ที่เราคุ้นเคยกัน ซึ่งมีด้านหกด้าน – เออะ ตอนนี้น่าจะยังไม่เข้าใจหรอก เอาไว้ต่อไปผมจะหาโอกาสมาเล่าเรื่องนี้ให้คุณฟังในรายละเอียด

เรื่องต่อมา คือเรื่องของ **“สิ่งที่อยู่ในช่องว่าง”** ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจมากอีกประเด็นหนึ่ง เพราะมันจะทำให้คุณได้เห็น **ช่องว่างมีอะไรบางอย่างอยู่ในนั้น** แต่หากจะให้เริ่มอธิบายกันตอนนี้ ผมคงต้องกลับไปปรับเนื้อหาที่เล่าไปแล้วใหม่ทั้งหมด เพื่อให้ได้หน้าหนังสือว่างกลับมาประมาณ 20-30 แผ่น มาเขียนเรื่องของ **“สิ่งที่อยู่ในช่องว่าง”** ในภาษาที่คุณจะติดตามได้ง่ายๆ (คืออันที่จริง ผมมีเวอร์ชันภาษายากๆ ที่ไม่ชวนติดตามเขียนไว้ในหนังสือนิยายอยู่แล้ว) แต่หากจะให้สรุปโดยย่อ สารของประเด็นนี้ก็คือ เมื่อเราใช้หลักความต้องการบริบทไปพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง **“สสาร และช่องว่างแบบความหนา”** (คือ สิ่งที่อยู่ใน คอลัมน์ที่ 4 ของ รูปที่ 11) เราจะพบว่า **“ความหนาลูกผสม”** แฝงตัวอยู่ภายในนั้น – อืม ผมว่าใครตำหนัหนังสือที่ผมเหลืออยู่คงไม่พอแน่ๆ เพราะฉะนั้น จะขอสรุปแบบกว้างๆ ให้คุณฟังเลยดีกว่า

หลักใหญ่ใจความของเรื่องก็คือ สสารแบบความหนา กับช่องว่างแบบความหนา – ซึ่งแต่ละอันต่างมีด้าน “สามด้าน” (ตรงนี้คุณฟังผมไว้ก่อนแล้วกันนะ ว่ามันเป็นสิ่งที่มีเพียงสามด้าน) เมื่อเข้าสู่กิจกรรมการ หุ้มห่อกันและกัน จะทำให้เกิด “การสัมผัส” ระหว่างด้านหน้า ด้านบน ด้านข้าง ของแต่ละกลุ่ม จนเกิดเป็นภาพความหนาลูกผสมที่ “แผ่ตัว” อยู่ในในก้อนทิบ ๆ ของทั้งสสาร และช่องว่าง – คุณลองดูภาพประกอบที่ผมนำมาจากหนังสือนิยาย (รูปที่ 13)

รูปที่ 13

หัวข้อนี้เป็นสิ่งที่ผมรู้สึกเสียดายจริงๆ เพราะหากคุณสามารถเข้าใจได้ มันจะทำให้คุณพร้อมจะเข้าใจอะไรที่แปลกๆ ใหม่ๆ ได้อีกหลายอย่างเลยทีเดียว

สำหรับเรื่องสุดท้าย คือการเสนอผมมองว่า “**สสารในจักรวาลไม่ได้มีความต้องการที่จะยุบตัวรวมกัน**” แต่สำหรับเรื่องนี้ ผมเชื่อว่าเราน่าจะใช้เวลาสั้นๆ ตรงนี้คุยกันให้จบได้ – คุณก็ลองฟังผมแล้วซึ่งใจดูแล้วกันนะ

คุณทราบไหมว่าตามแนวคิดของฝรั่งจักรวาลของเรามีสิ่งที่ชื่อ “แรงดึงดูด” ซึ่งมีหน้าที่ดึงสิ่งต่างๆ เข้าหากัน (คุณต้องไม่ลืมนะว่าแรงดึงดูดคือ “สิ่งในทฤษฎี”) คราวนี้ปัญหาก็คือ เมื่อเขาเขียนทฤษฎีว่ามีแรงชนิดนี้ทำงานอยู่ในจักรวาล ข้อความที่เขียนก็พาพวกเขาฝรั่งไปเจอคำถามที่ว่า “ทำไมตอนนี้แรงดึงดูดจึงยังไม่ดึงทุกสรรพสิ่งในจักรวาลให้มาอยู่รวมกันเป็นก้อนเดียว” ซึ่งวิธีแก้ปัญหแบบนี้ฝรั่งๆ ก็คือ “อุปโลกน์บางอย่างขึ้น” ให้มาเป็น “แพะรับบาป” เพื่อรับผิดชอบในข้อหาเป็นตัวการต่อต้านผลลัพธ์ตามทฤษฎีของแรงดึงดูด – พุดง่าย ๆ มันก็เหมือนการ “หาข้อแก้ตัว” ให้ทฤษฎีนั้นแหละ

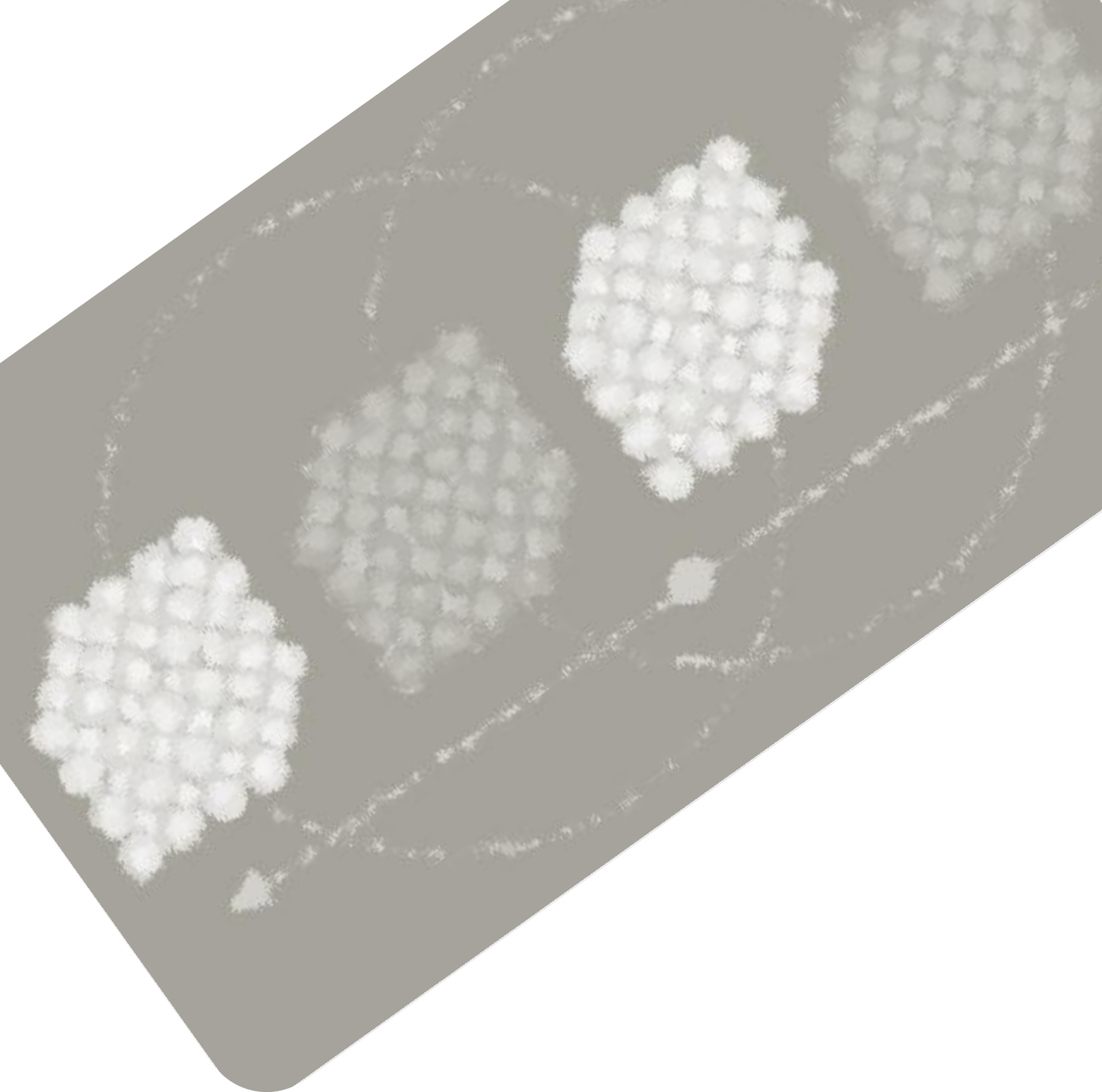
แล้วคุณสังเกตไหมว่าผมใช้คำว่า “อุปโลกน์” นี้ผมไม่ได้พูดใส่ไฟเกินจริงนะ วิธีแก้ปัญหของวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ตะวันตกเขาทำอย่างนั้นจริงๆ คือเมื่อใดที่ของที่เขาไม่มีมือมันไม่สามารถใช้เพื่ออธิบายปัญหาได้ ฝรั่งเศสก็มักจะอุปโลกน์สิ่งบางสิ่งขึ้นมาใช้งาน แล้วถัดจากนั้นเขาจึงค่อยไป “เปิดห้องแล็บ” ความหาหลักฐานการมีอยู่ของไอ้สิ่งที่ว่า แล้วหากเขาหาพบ เขาก็จะประกาศว่าเป็นความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์ แต่หากไม่พบอะไรเลย เขาก็จะให้เหตุผลว่ามันเกิดจากข้อจำกัดต่างๆ นานา มากมาย (ถ้าไม่เชื่อผม คุณก็ลองไปค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งในทฤษฎีของฝรั่งเศสอีกอันหนึ่งก็ได้ว่าที่มาของมันเป็นอย่างไร – [“แรงนิวเคลียร์ชนิดเข้ม”](#)) ซึ่งโดยส่วนตัวแล้ว ผมเห็นว่าวิธีการแบบนี้ค่อนข้างจะไร้สาระ **เพราะมันทำให้วงการวิทยาศาสตร์ “พบคำถาม” มากกว่า “พบคำตอบ”** นั่นคือ แทนที่ที่เขาอุปโลกน์อะไรขึ้นมาใช้แก้ปัญหา อย่างน้อยที่สุดเขาก็ต้องถูกถามต่อไปว่า “สิ่งนั้นๆ มีที่มาอย่างไร” เช่น แรงดึงดูดมาจากไหน แรงนิวเคลียร์ชนิดเข้มมาจากไหน ซึ่งทำที่สุดคำอธิบายของเขาก็จะเป็นแบบขอไปที อาทิ “เป็นแรงพื้นฐานตามธรรมชาติ...blah blah blah” แล้วบอกว่าทุกอย่างเหล่านั้นเกิดขึ้นจาก “ปรากฏการณ์บิกแบง” – ถ้าคิดกันดีๆ มันไม่ค่อยสมเหตุผลผลเลยนะ แต่พวกเราที่ชอบที่จะเชื่อเขา เพราะหน้าปกตำรารับตำราของเขา ดูสวยดี

เอาละ กลับมาเรื่องของเรามากกว่า สรุปแล้วคือ **ทฤษฎีแรงดึงดูดของฝรั่งเศสมันอยู่เพียงลำพังไม่ได้ มันจะต้องอยู่พร้อมกับ “ยาแก้”** ที่เขาปรุงขึ้นเพื่ออธิบายว่าทำไมทฤษฎีแรงดึงดูดถึงไม่ทำงานของมัน จนसारทั้งจักรวาลยุบรวมเป็นก้อนๆ เดียว

คราวนี้เรามาดูสิ่งที่อยู่ในหนังสือนี้กันบ้าง เราไม่ได้เริ่มที่การบอกว่าธรรมชาติมีแรงอะไรอยู่ แต่เรามองไปยังสิ่งที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าต่อตาในธรรมชาติจริงๆ แล้วสรุปว่า “บริบทเป็นสิ่งสำคัญ” จากนั้นเราจึงสร้างหลักการๆ หนึ่งขึ้นมา โดยให้ชื่อว่า “หลักความต้องการบริบท” แล้วจากการเดินตามหลักการนั้นเราก็ได้การพัฒนาเป็นขั้นๆ จากसार และช่องว่างแบบจุด ไปจนได้सार และช่องว่างแบบความหนา

ดังนั้น สำหรับเรา **เมื่อใช้มุมมองว่าसारแบบความหนา และช่องว่างแบบความหนา มีความจำเป็นจะต้องหุ้มห่อกันและกัน** ภาพของจักรวาลที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้ที่सारอยู่รวมกับช่องว่าง – อย่างดวงดาวลอยอยู่บนอวกาศ จึงเป็นภาพที่ต้องถือว่า ปรกติและสอดคล้องกับการอธิบายตามแนวคิดของเราอยู่แล้ว **และไม่จำเป็นจะต้องนำ “ตัวช่วย” หรือ “ข้อแก้ตัว” ใดๆ เข้ามาอธิบาย** – ก็สารมันจำเป็นต้องมีช่องว่างหุ้มห่อนี่นา

สำหรับประเด็นนี้ผมจะขอฝากให้คุณไปลองคิดต่อดูเอาเอง แล้วลองขังใจดูว่าคุณจะเชื่อคำของฝรั่งเศสหรือคำของผม เพราะในตอนนี้ผมหมดเวลาที่จะพูดโน้มน้าวคุณแล้วละ

(หมายเหตุ : ผมนำหนังสือเล่มนี้กลับมาแก้ไขใหม่ หลังจากที่ทราบว่ากำหนดเวลาการรับผลงานถูกเลื่อนออกไป เป็นวันที่ 31 ธันวาคม 2554 เนื่องจากได้ตรวจพบข้อบกพร่องในการเขียนครั้งก่อนอยู่หลายแห่ง แต่อย่างไรก็ตาม การจะปรับเนื้อหาของหนังสือเพื่อให้มีที่ว่างพอสำหรับเล่ารายละเอียดของประเด็นต่างๆ ในบทนี้ได้ นั้น มีความยุ่งยากพอๆ กับการเขียนหนังสือขึ้นใหม่อีกหนึ่งเล่ม ดังนั้นผมจึงวางแผนว่าจะหาโอกาสนำเรื่องเหล่านี้ ไปเล่าให้คุณฟังในงานเขียนเล่มใหม่ของผมเสียเลยจะดีกว่า)

ยินดีที่ได้คุยกัน

ผมดีใจนะที่ได้คุยกับคุณ แต่ก่อนที่จะพูดว่าลาคุณจนลืมเรื่องที่ยึดค้างไว้ ผมจะให้ลิงค์วิดีโอคลิปที่เคยเล่าว่าผมส่งไปประกวดให้คุณได้ [“click”](#) เข้าไปดู แต่ต้องบอกกันก่อนว่า ในนั้นไม่ได้คุยถึงเรื่องช่องว่างในแบบที่เราคุยกันหรอก แต่มันก็พูดถึง “หลักความต้องการบริบท” กับ “แนวคิดพัฒนาการมิติ” นั้นแหละ เพียงแต่ไม่ได้ให้ช่องว่างรับบทพระเอกของเรื่องเท่านั้น (สมมุติว่าต่อไปถึงสิ่งที่ผมให้ไว้เกิดใช้งานไม่ได้ ผมจะขอรบกวนคุณให้ค้นหาคำว่า “Nonzeroworld Book” ในอินเทอร์เน็ต แล้วคุณจะพบหน้าเพจที่สามารถโพสต์แจ้งปัญหา หรือติดตามเรื่องๆ นี้)

ก่อนจะจากกันไป ผมอยากให้คุณฟังอีกสักเล็กน้อยว่ากิจกรรมพัฒนาการมิติที่เราเพิ่งผ่านกันมา หากดูเผินๆ แล้วคุณอาจรู้สึกว่ามันไม่น่าจะสร้างประโยชน์อะไรขึ้นได้ แต่หากคุณใช้มุมมองแบบวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์บริสุทธิ์ คุณจะทราบว่า การได้ค้นพบ “รูปแบบ” หรือ “pattern” ของธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีค่า เอละ จริงอยู่ว่า ณ วันนี้เราอาจยังไม่ทราบว่า จะใช้ประโยชน์อะไรจากมัน แต่การมีข้อมูลของ pattern ใดๆ เก็บไว้ในมือ มันก็จะช่วยให้อ่านอนาคต หากเราได้พบกับปัญหาซึ่งสอดคล้องกับ pattern เหล่านี้ เราก็จะสามารถใช้ pattern ของเราเป็นกุญแจที่จะไขออกจากปัญหาที่วุ่นๆ นั้นได้

(อันที่จริง ตัวอย่างของสิ่งที่เขียนไว้ข้างบน ก็อย่างเช่นที่ผมอ้างถึง “ภาพการหุ้มห่อของกลุ่มบอลดำ กับกลุ่มบอลเหลือง” แล้วนำไปอธิบายว่า “สสารต่างๆ ในจักรวาลมันไม่ยากยุบตัวรวมกัน” นั้นแหละ เพียงแต่สิ่งที่เราคุยกันในวันนี้ไม่มีโอกาสเข้าไปแข่งขันกับทฤษฎีอื่นๆ ในวิทยาศาสตร์กระแสหลัก)

มาถึงตรงนี้ผมหวังว่าคุณจะมีความสุขกับการได้ฟังสิ่งที่ผมเล่า แต่ขอบอกไว้ก่อนว่า หากคุณคิดจะไปค้นหาเนื้อหาของผมอ่าน คุณอาจจะต้องเผชิญกับสิ่งที่หลายๆ คนเรียกว่าเป็น “ช่วงเวลามหาโหด” ทั้งที่จริงๆ แล้วผมว่ามันไม่ได้มีความยากเย็นอะไรเลย หากเพียงแค่คนอ่านคิดแบบมีเหตุมีผลอย่าง “คนธรรมดาๆ” หรืออย่าง “นักวิทยาศาสตร์ที่เจเนสเวียน” เหมือนที่ผมขอให้คุณเป็นก่อนที่เราจะเริ่มเดินทางกันนั้นแหละ แต่เอละ เพื่อไว้ในกรณีฉุกเฉิน หากคุณพบหนังสือเล่มนั้นแล้วคิดจะเปิดมันอ่าน เคล็ดลับที่คุณต้องทำก็คือ “ฟัง” – สิ่งที่คุณจะควรหึงพยายามถ่ายทอด และ “ฝึก” – ในทุกสิ่งที่คุณจะควรพยายามฝึก และที่สำคัญ คุณจะต้อง “คิดในแบบอิงเหตุอิงผล” ไม่ใช่ “อิงทฤษฎีวิทยาศาสตร์” ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง

อ้อ แล้วอีกอย่าง ผมไม่ได้เรียกลูกบอลในแผนภาพว่า “สสารแบบจุด-ช่องว่างแบบจุด-สสารแบบเส้น-ช่องว่างแบบเส้น ฯลฯ” แต่ผมเรียกมันด้วยคำอื่น ซึ่งคุณก็อาจจะต้องไปเรียนรู้เทียบเคียงเอาเอง

ผมรู้สึกเสียดายจริงๆ ที่การจัดหน้าหนังสือให้ดูสวยงาม ทำให้ที่ที่จะใช้คุยกันหายไปไม่ต่ำกว่าห้าหน้า แต่เอาละไม่เป็นไร เพราะยังไงๆ เรายกกลับไปแก้ไขอดีตกันไม่ได้อยู่แล้ว สิ่งสุดท้ายที่ผมอยากบอกคุณก็คือ...

ผมรู้สึกยินดีที่เราได้คุยกัน

และหวังว่าสิ่งที่คุยไปนี้จะให้ประโยชน์อะไรกับคุณได้บ้าง

ผมอยากบังคับให้คุณเชื่อว่า “หลักความต้องการบริบท” เป็นสิ่งที่มีจริง – แต่มันเป็นไปไม่ได้ เพราะอันที่จริงผมสร้างหลักการนี้ขึ้นจาก “หลักธรรมในพระพุทธศาสนา” ที่เรียกว่า “อนัตตา”

..ไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร อันอยู่เหนือเหตุเหนือผล

ทุกสิ่งทุกอย่างตกอยู่ภายใต้เหตุผล เกิดขึ้นพร้อมเหตุ และดับไปพร้อมเหตุ
ไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร อันอยู่อย่างเป็นเอกเทศจาก “ปัจจัยปรุงแต่ง”..

เชื้อใหม่ เราอยู่ใน “จักรวาลแห่งการมีคู่เปรียบ”

สิ่งหนึ่งๆ ไม่สามารถมีความหมายขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้โดยตัวมันเอง

ไกล-ใกล้ สูง-ต่ำ คำ-ขาว สว่าง-มืด

แน่นอน คุณอาจไม่เชื่อว่าจักรวาลทั้งหมดวิ่งอยู่บนกติกา

แต่ธรรมชาติก็จะ “เป็นอย่างที่มันเป็น” ไม่ใช่ “เป็นตามที่คุณคิดให้มันเป็น”

..เริ่มพิสูจน์จากจุดเล็กๆ ที่เราคุยกัน ผมอยากให้คุณลองสังเกตด้วยตัวเอง..

เพื่อจะมีความหมาย “ช่องว่าง” ต้องจับมือกับคู่ของมัน คือ “สสาร” เสมอ

ซึ่งความหมายของมันก็จะปรากฏแก่คุณ ผ่านมโนทัศน์เกี่ยวกับ “ระยะ” และ “ขนาด”

และเช่นเดียวกัน มโนทัศน์เหล่านี้ก็ล้วนต้องแสดงตัวอย่างมี “คู่เปรียบ”

เชื่อผม คุณคุ้นเคยกับมโนทัศน์เหล่านี้ดีอยู่แล้ว

จากนี้ขอแค่เพียงเมื่อใดที่คุณได้สัมผัสมัน

ผมอยากให้คุณคิดหา “คู่เปรียบ” ของมันให้พบ

คิดถึงสิ่งที่เราคุยกัน คิดถึงความเป็นอนัตตา

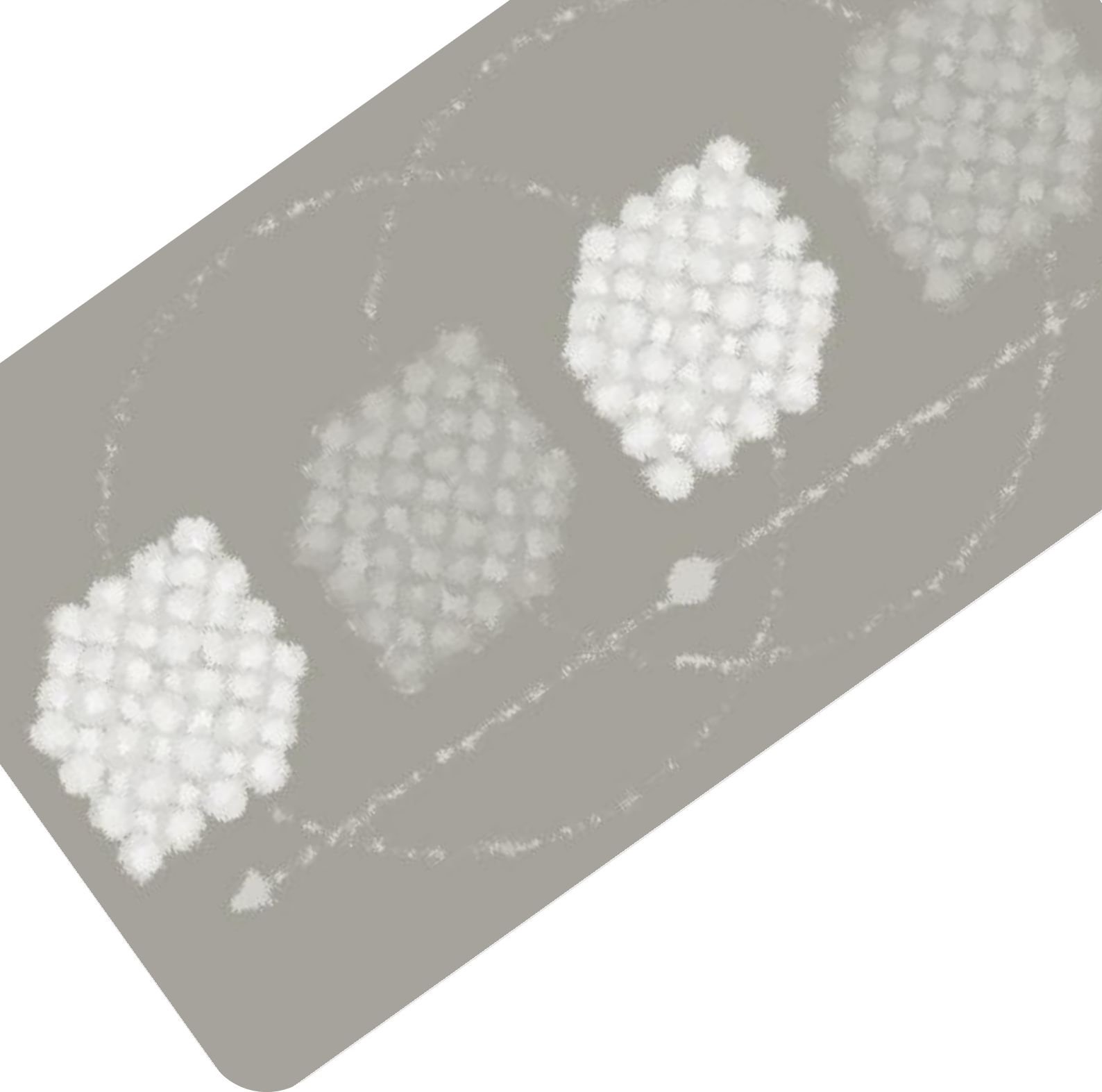
คิดถึงความไม่เป็นเอกเทศ คิดถึงหลักความต้องการบริบท

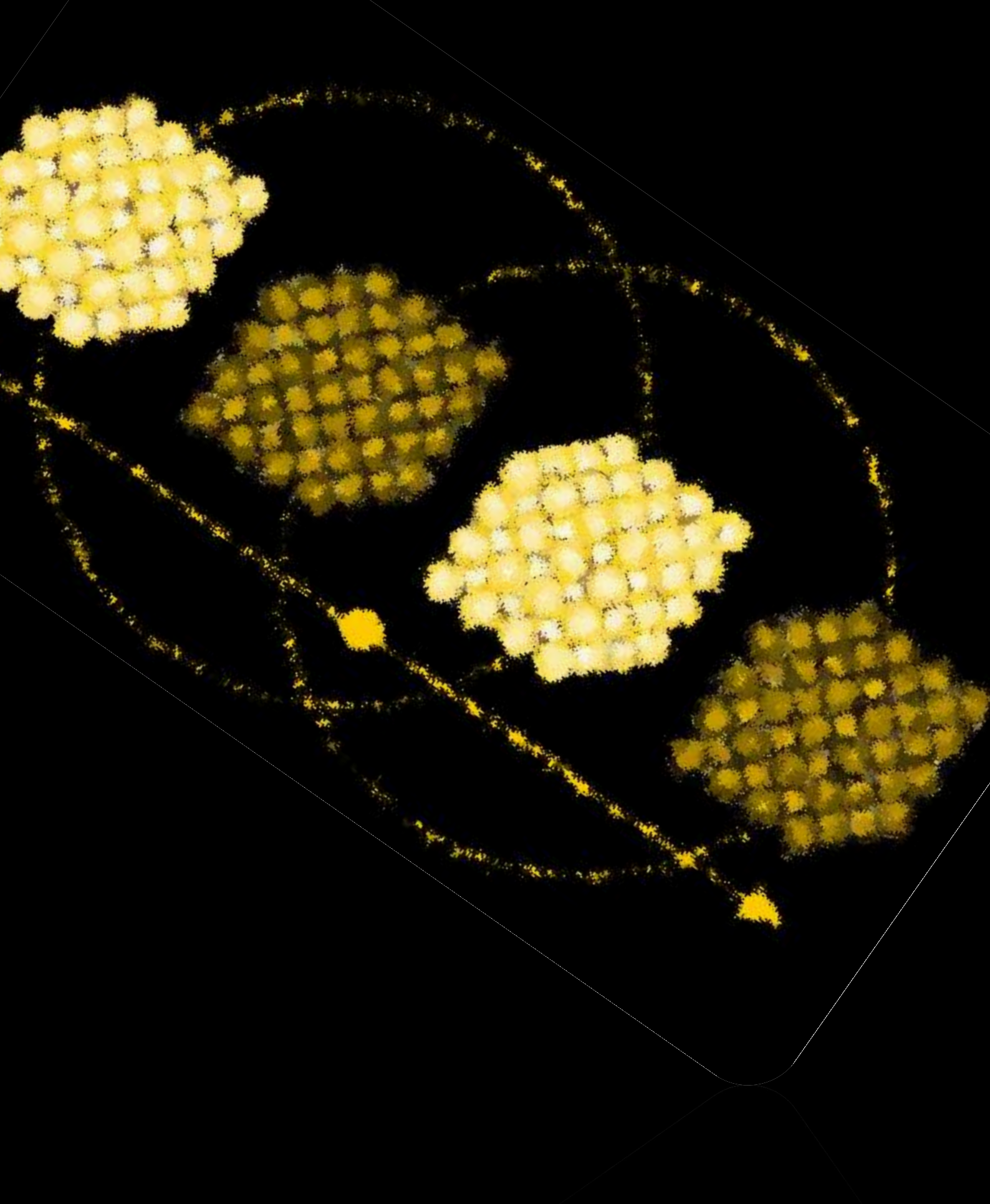
คิดถึงผม และหนังสือเล่มนี้

ขอบพระคุณ

ปรนิมม อธิธวัชธีร์

nonzeroworld@hotmail.com